

10.17 #elitidrott2030 – ett idrottsövergripande elitidrottsprogram

Förslag:

RS föreslår att RF-stämman beslutar

- att** ställa sig bakom det presenterade #elitidrott2030, på väg mot ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram och uppdra till RS att fortsätta samordna elitidrottsstödet enligt den inriktning som beskrivs i programmet.
- att** uppdra till RS att fortsätta utveckla arbetet i syfte att intressera flera parter för medverkan och medfinansiering i ett betydande resurstillskott till elitidrotten, i samverkan med SF, Sveriges Olympiska Kommitté samt Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté.

Bakgrund

I Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas verksamhetsinriktning antagen av RF- och SISU-stämmorna 2019 finns uppdraget att ta fram ett idrottsövergripande elitidrottsprogram, att beslutas av RF-stämman 2021, uttryckt som en av punkterna i styrelsens programförklaring. RF ska tillsammans med Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté samt SF, fortsätta utvecklingen av det samordnade elitidrottsstödet för att optimera varje organisations kompetens och resurser, samt se över förutsättningarna för en förstärkt elitidrottssatsning och formulera ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram. Detta ska också tydliggöra hur idrottsrörelsen ska samverka med akademien för att utveckla satsning på idrott (dubbla karriärer) och elitidrottsnära forskning samt tränar- och utbildningsinsatser.

Ärendets beredning

Föreliggande programförslag, kallat #elitidrott2030, har arbetats fram av tre stödorganisationer inom idrottsrörelsen: Sveriges Riksidrottsförbund, Sveriges Olympiska Kommitté samt Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté. En referensgrupp bestående av förtroendevalda från alla tre organisationerna har medverkat i framtagandet. Ett antal avstämningsmöten/ informationsmöten har hållits med SF sedan starten av samordningsarbetet 2017.

Ett förslag på ett idrottsövergripande elitidrottsprogram, #elitidrott2030, skickades på remiss under den för samtliga stämмоärenden aktuella remissperioden. 38 svar inkom,

varav sex från RF-SISU distrikt och 32 från SF. Dessutom valde fem lärosäten att lämna synpunkter.

RS synpunkter

Elitidrotten engagerar, det är tydligt då RS summerar inkomna synpunkter. Samtidigt är det också klart att en lång väg återstår innan ett elitidrottsprogram som är möjligt att genomföra, och som på allvar tar itu med de tendenser som den producerade rapporten identifierar, är färdigt att sjösätta. Det är ett medvetet ställningstagande av RS att lägga fram ett elitidrottsprogram som snarare än att vara ett just nu aktuellt program, formulerar ett tänkt framtida läge. Därmed är frågan om finansiering fortfarande olöst, vilket flera av de inkomna svaren på remissunderlaget pekar på.

RS konstaterar med tillfredsställelse att de lärosäten (Riksidrottsuniversitet och Elitidrottsvänliga lärosäten, RIU/EVL) som inkommit med synpunkter, trots att de formellt inte är remissinstanser, gör det i generellt positiva ordalag. Några områden som nämns är:

- Rollen som Riksidrottsuniversitet har på flera sätt varit positiv för de idrottsvetenskapliga forskningsmiljöerna.
- Ett viktigt erkännande för forsknings- och utbildningsmiljöer i en akademisk kontext.
- Främjar samarbetet mellan olika lärosäten – inte minst rörande de elitaktivas situation och dessutom fördjupat samarbete med kommunala och regionala elitidrottscentra.
- En satsning på RIU/EVL innebär dessutom en möjlighet till breddad rekrytering till högskolan vilket är ett politiskt viktigt mål.
- Önskan om att idrottsrörelsens satsningar på RIU/EVL kommer att utvecklas och RIU/EVL ser fram emot ett fördjupat samarbete under kommande år.
- Långsiktiga avtal mellan akademien och RF är önskvärda vilket är positivt både för svensk elitidrott och för svensk elitidrottsforskning.

Lärosätena är också proaktiva och föreslår bland sina synpunkter en rad förslag till förbättringar:

- Behövs ett förstärkt och ökat ekonomiskt stöd från idrotten till landets RIU/EVL.
- Önskvärt att man både regionalt och nationellt arbetar med elitidrottsfrågan med regionala center/klusterbildningar som arbetar i nära samverkan med de akademiska lärosätena för att stärka föreningarna i regionen som har elitidrottsverksamhet.
- De mindre idrotterna har ett större behov av stöd från RIU, främst vad det gäller stöd från olika prestationsteam. De aktiva som kommer från de stora Olympiska idrotterna har redan ett utvecklat stöd via sina landslag.
- Ett enkelt informationsmaterial om vad Dubbla karriärer handlar om som kan distribueras till studievägledare och programansvariga behövs.

- Den ekonomiskt tuffa vardagen som finns bland elitidrottare lyfts fram som en utmaning. En liknande situation finns inom tränarkåren och det vore värt att göra en översyn av tränarnas ekonomiska situation också.
- För att öka chanserna till internationella framgångar behövs ett smalare fokus med mer resurser till idrotter som har medaljchanser.

Inkomna synpunkter i övrigt på #elitidrott2030 kan sammanfattas enligt nedan:

- Bastant stöd för en ökad satsning på elitidrotten
- Oro för kategoriseringen, framför allt från de som troligen hamnar i B, C eller till och med utanför. Vilka kriterier kommer gälla undrar någon redan här och nu.
- Organisation (och kanske även bemanning) av det samordnade och eventuellt gemensamma stödet tycker många är oklart och de önskar mer information kring detta.
- Finansieringen lyfter många, dels att det verkligen behövs, dels oro för hur det ska ordnas.
- Dubbla karriärer och RIU och EVL lyfts, inte minst att det inte finns finansiering till ett så viktigt system.
- Viss oro även för att hårdare prioritering ska omöjliggöra för den som just nu inte uppfyller kriterier för att ingå i satsning någonsin ska ha möjlighet att göra det.

Någon efterfrågar också en tydligare beskrivning av hur dagens resurser används inom elitidrottsstödet och satsningen. En sådan översikt gjordes av den dåvarande Elitidrottskommittén 2015, som en jämförelse med hur elitidrottsstödet såg ut 2003. Denna finns tillgänglig [här](#).

I stort sammanfaller dessa punkter också med RS egna funderingar. Vissa av dem går att lösa med information och samverkan. Andra kräver andra insatser och förstås är finansieringsfrågan den över allt annat skuggande.

Bilaga: Bilaga 1 - #elitidrott2030 – ett idrottsövergripande elitidrottsprogram

Riksidrottsförbundet

#elitidrott2030

På väg mot ett nytt, idrottsövergripande,
elitidrottsprogram för fler idrottsliga framgångar
internationellt.

RS förslag #elitidrott2030

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
1. Bakgrund	5
1.1 Ett betydande resurstillskott	5
1.2 Ett idrottsövergripande elitidrottsprogram	6
1.3 En begreppsförklaring	7
1.3.1 Lag- och/eller individuell idrott	8
1.4 En kort nulägesanalys	8
1.4.1 En global idrottslig kapprustning	9
1.4.2 Professionalisering till följd av kapprustningen	9
1.4.3 Elitidrott i skilda världar	10
1.4.4 Ett sluttande plan	11
1.4.5 Många elitidrottarens levnadsvillkor – en socioekonomisk utmaning	11
1.5 Samordnat elitidrottsstöd	13
2. #elitidrott2030 – en samlade kraft!	14
2.1 Svensk idrott ska nå fler idrottsliga framgångar internationellt	15
2.2 En färd i åtta steg	16
2.3 Högre ambition och tydligare mål	17
3. Framtiden i fokus	18
3.1 Inriktning för satsning	18
3.1.1 Nya resurser till förbund och landslag	18
3.1.2 En stärkt långsiktig och strategisk ledningsfunktion i SF	18
3.1.3 En förbättrad social situation för internationella elitidrottare	18
3.1.4 En starkare koppling till idrottsforskning	19
3.1.5 Ett förstärkt och utvecklat tränar- och ledarutvecklingsprogram	19
3.1.6 Adekvata och förstärkta utvecklingsmiljöer för aktivas träning och matchning	19
3.1.7 Kompetenta och närvarande tränare för unga	19
3.1.8 Ett "centralt" stödsystem för utveckling av individer och lag	19
3.2 Idrottsrörelsens samverkan med akademien	20
3.2.1 Insatser för ökad samverkan med akademien	20

3.2.2	Främja studerande elitidrottarens hälsa och välbefinnande	21
3.2.3	Stöd för elitidrottare i och genom den dubbla karriären	21
3.2.4	Kvalitetssäkring av dubbla karriärer och dess utvecklingsmiljöer	21
3.2.5	Särskilda utbildningsinsatser	22
3.2.6	Tillämpad elitidrottsforskning	22
3.3	Stödmodell mot 2030, en summering	23
3.3.1	Resursbehov stödmodell 2.0	24
3.3.2	Elitidrottsstödet ska satsas på SF och landslag som:	25
4.	Kultur, ansvar och etik	26
	Bilaga 1: Sverige och elitidrotten	27
	Bilaga 2: Sverige i Olympiska spel	34
	Bilaga 3: Sverige i Paralympiska spel	36
	Bilaga 4: Omvärldsperspektivet	39
	Arbetsätt och verksamhet	39
	Storbritannien	39
	Kanada	40
	Danmark	40
	Schweiz	41
	Norge	41
	Ekonomisk jämförelse	42
	Bilaga 5: SPLISS – en internationell jämförelse	44
	Bilaga 6: Några tankar om ekonomiskt tillskott till svensk elitidrott, med internationellt fokus	46
	Statligt stöd till elitidrott	46
	Kommersiellt stöd till Samordnat Elitidrottsstöd	48
	Omfördelning av innevarande statligt stöd till idrotten	50
	Elitidrotten engagerar	50
	Elitidrottens mervärde och egenvärde	51
	Sverige bilden	53
	I nationens intresse	54

Sammanfattning

I Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas verksamhetsinriktning antagen av RF- och SISU-stämmorna 2019 finns uppdraget att ta fram ett idrottsövergripande elitidrottsprogram att beslutas av RF-stämman 2021, uttryckt som en av punkterna i styrelsens programförklaring. Enligt denna ska RF tillsammans med Sveriges Olympiska Kommitté (SOK), Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté (Parasport Sverige) samt SF, fortsätta utvecklingen av det samordnade elitidrottsstödet för att optimera varje organisations kompetens och resurser, samt se över förutsättningarna för en förstärkt elitidrottssatsning och formulera ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram. Detta ska också tydliggöra hur idrottsrörelsen ska samverka med akademien för att utveckla satsning på idrott (dubbla karriärer) och elitidrottsnära forskning samt tränar- och utbildningsinsatser.

Föreliggande programförslag, kallat #elitidrott2030, har arbetats fram av tre stödorganisationer inom idrottsrörelsen: Sveriges Riksidrottsförbund, Sveriges Olympiska Kommitté samt Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté. En arbetsgrupp¹ har till sin hjälp haft en referensgrupp bestående av förtroendevalda från alla tre organisationerna. Ett antal avstämningsmöten/informationsmöten har hållits med SF sedan starten av samordningsarbetet 2017. Innan dokumentet #elitidrott2030 utvecklas och förfinas ytterligare är det RS uppfattning att RF-stämman först bör besluta att ställa sig bakom den inriktning som tecknas samt att RF-stämman uppdrar till RS att jobba vidare främst med inriktning på finansiering av satsningen.

¹ Utredningens arbetsgrupp har bestått av Peter Mattsson och Liselotte Olsson från RF, Olle Anfelt och Peter Reinebo från SOK, samt Hans Säfström, från Parasportförbundet. Dessutom har Kina Westerwall, Peter Eriksson och Kent Lindahl från RF samt H-C Holmberg från SOK medverkat i valda delar av arbetet.

1. Bakgrund

På RF-stämman respektive SOK:s årsmöte 2017 beslutade två organisationer att uppdra till sina respektive styrelser att samordna elitidrottsstödet. Även årsmötet i Svenska Paraspportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté beslutade att ställa sig bakom, samt medverka i, samordningen av stöd från, därmed, tre organisationer till specialidrottsförbunden.

Efter att arbetet med samordningen intensifierats under 2018 stod det för den arbetsgrupp¹ ovan) som fått respektive styrelses (samt generalsekreterares uppdrag) tämligen klart att svensk elitidrott, för att kunna hävda sig internationellt, är i behov av ett väsentligt resurstillskott. Med anledning av detta beslutade RS och styrelserna i Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) och Svenska Paraspportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté (SPK) under hösten 2018 om att inleda ett projektarbete kallat Samordnat Elitidrottsstöd 2.0. I inledningen av direktivet till Samordnat Elitidrottsstöd noteras:

Svensk idrott vill höja sin internationella konkurrenskraft. En utredning ska genomföras om hur ett framtida förstärkt elitidrottsstöd, kallat 2.0, ska finansieras, organiseras och operationaliseras för att bidra till att svensk idrott når fler idrottsliga framgångar internationellt. Elitidrottsstöd 2.0 ska via väsentlig resursförstärkning samt effektivt och kvalitativt arbete och stöd nå konkurrenskraftigare landslag och flera internationella medaljer. Utredningen ska besvara frågan vad som behöver göras för att nå resursförstärkning och syftet.

Vidare ska utredningen belysa:

- *Vilka intressenter bör/kan vara delaktiga i en framtida satsning? Finansiellt? Organisatoriskt? Operationellt? Vilka förutsättningar/krav ställer detta?*
- *Hur ser förutsättningarna ut för att få med flera intressenter i projektet? Vilka krav ställer detta?*
- *Vilka bärande idéer, strategiska val och vilken kärnverksamhet finns i andra framgångsrika länders satsningar? Vilka kan de viktigaste lärdomarna vara och hur kan dessa anpassas till den svenska kontexten?*
- *Utredningen ska också föreslå plan för processen framåt samt ge förslag på hur elitidrottsstöd 2.0 kan förverkligas och implementeras i svensk idrott.*

1.1 Ett betydande resurstillskott

Med ovanstående som bakgrund, har arbetsgruppen haft som utgångspunkt att Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 är något som går "utöver" nuvarande elitidrottssatsning och därmed bortom samordning av det som idag finns. Faktiskt, så är det snarare att betrakta som ett ordentligt paradigmskifte. I alla tider (se undersökningar från bland

andra Bengt Wallin och Sten Eriksson, refererade längre fram i texten) har svensk elitidrott brottats med bristande finansiering. Att åstadkomma motsatsen är svårt men arbetsgruppen menar att det nu finns tydliga tecken på att nuvarande satsningar inte längre räcker till i den allt hårdare internationella konkurrens som råder. Dessutom finns tankar på hur medel skulle kunna skapas som, enligt arbetsgruppens analys, nog inte ordentligt prövats ännu. Hur organisation och struktur för denna satsning ska se ut är en senare fråga men en hypotes som arbetsgruppen använt är att förutsättningar behöver skapas för att inkludera andra/flera intressenter än vad som idag är fallet. Detta för att komma åt andra/nya resurser, samt för att med hjälp av elitidrotten kunna möta behov som intressenter redan idag har, och som inte i dagsläget är möjliga att tillfredsställa med nuvarande form av elitidrottsatsning.

Utredningens arbetsgrupp gav en första beskrivning och analys av läget inom svensk internationell elitidrott och Sveriges internationella konkurrenskraft i en delrapport till Riksidrottsstyrelsen, SPK:s samt SOK:s styrelse i slutet på november 2019. Till Riksidrottsstyrelsens, Parasportstyrelsens och SOK:s styrelsers respektive sammanträden i slutet av januari och början av februari 2020 förelåg utredningsgruppens hela rapport, vilken också senare utgjorde underlag för Riksidrottsforum (RIF). I underlaget finns ett framtidsförslag, Samordnat Elitidrottsstöd 2.0, vilket innebär en betydande resursförstärkning för den svenska elitidrotten och främst då den del som tävlar internationellt, inkluderande ett förstärkt centralt stödsystem, för att bibehålla/öka svensk idrotts internationella konkurrenskraft. Detta framtidsförslag har nu kompletterats med synpunkter från SF genom olika fora vilket skapat RS förslag om #elitidrott2030, på väg mot ett nytt idrottsövergripande elitidrottprogram.

1.2 Ett idrottsövergripande elitidrottsprogram

I Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas verksamhetsinriktning antagen av RF- och SISU-stämmorna 2019 finns uppdraget att ta fram ett idrottsövergripande elitidrottsprogram, att beslutas av RF-stämman 2021, uttryckt som en av punkterna i styrelsens programförklaring. RF ska tillsammans med Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté samt SF, fortsätta utvecklingen av det samordnade elitidrottsstödet för att optimera varje organisations kompetens och resurser, samt se över förutsättningarna för en förstärkt elitidrottsatsning och formulera ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram. Detta ska också tydliggöra hur idrottsrörelsen ska samverka med akademien för att utveckla satsning på idrott (dubbla karriärer) och elitidrottsnära forskning samt tränar- och utbildningsinsatser.

I allt väsentligt menar arbetsgruppen för det samordnade elitidrottsstödet att det är ovanstående arbete som är genomfört, men då under arbetsnamnet Samordnat

Elitidrottsstöd 2.0. Arbetsnamnet för detta var ett sätt att beteckna att det handlar om nästa steg, efter arbetet att samordna vad som idag finns (1.0), som ska ge förutsättningar till fortsatt utveckling och ett konkurrensmässigt lyft. Med detta sagt kan det uttryckas som att Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 och det idrottsövergripande elitidrottsprogrammet är att betrakta som ett och samma. Elitidrottsprogrammet bör därmed identifiera långsiktiga mål, förhållningssätt och fokusområden samt peka på vägar till målet för att öka svensk idrotts internationella konkurrenskraft. Då #elitidrott2030 är beslutat av RF-stämman är det RS förhoppning att övriga två samarbetsorganisationer, Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté samt Sveriges Olympiska Kommitté, i sina styrelser ska ställa sig bakom programmet. I ett senare skede, då det blir dags för implementering av delar av programmet, kan det bli aktuellt med årsmötesbeslut även i dessa organisationer men ytterst är detta en fråga för organisationernas medlemmar.

1.3 En begreppsförklaring

Ungdomselit, juniorelit, seniorelit, nationell elit eller internationell elit?

Det finns många elitidrottsbegrepp. De skiljer sig ofta mellan olika idrotter vilket är naturligt. Specialidrottsförbunden har ansvaret för utvecklingen av sin elitidrott och för sina egna definitioner. Det finns ingen gemensam definition av begreppet elitidrott eller elitidrottare. Ibland har använts en enkel avgränsning av de två högsta serierna i de stora lagbollidrotterna samt idrottare som tävlar om SM i individuell idrott. En gång räknades till att detta skulle betyda att Sverige hade ungefär 7000 elitidrottare. Då frågan gällde vilka som skulle få fortsätta sitt idrottande under pandemin covid-19 användes definitionen ”den som har idrott som sin huvudsakliga syssla”. Det ger förmodligen ett betydligt lägre antal. I dokumentet du nu håller i din hand ska vi inte heller ge oss in på att definiera elitidrottaren. I det svenska elitidrottsstödet har fokus sedan länge riktats på hur stödet kan och ska fördelas, baserat på de olika förutsättningar som råder inom elitidrotten, så att effekten kan bli både medaljer och utveckling längs vägen dit. #elitidrott2030 har ett tydligt sikte – internationell elitidrott, på seniornivå, i stor konkurrens. På resan dit passeras först den nationella elitidrotten och kanske även någon yngre variant, som i vissa idrotter kan kallas elit.

Ett tag funderade vi på ett delvis nytt begrepp, lånat av våra vänner i vårt västra grannland. I Norge talar man om toppidrott, för vilken Olympiatoppen har ett särskilt ansvar och ger ett riktat stöd. Andra, engelskspråkiga länder använder sig av liknande formuleringar när man talar om ”High Performance Sport”. Till slut landade vi dock i att ändå använda begrepp som de flesta nog är lite mera vana vid. Låt dock inte det råda något som helst tvivel – detta arbete handlar om hur svenska idrottare ska kunna tävla med de allra bästa i världen, i den allra svåraste konkurrensen, och nå bästa tänkbara resultat.

1.3.1 Lag- och/eller individuell idrott

På några håll i dokumentet står hänvisningar till lag- eller individuell idrott. Det beror helt enkelt på att förutsättningarna ofta är väldigt olika. I flera lagidrotter har man en utmärkt utvecklingsmiljö, eller flera, i starka elitklubbar. Talar vi internationell elit finns de internationella lagelitidrottarna ofta i klubbmiljöer utomlands. Att skapa ett elitidrottsstöd för förbund och internationella elitidrotter med sådana förutsättningar är förstås en helt annan sak än att göra det för en mindre, betydligt resurssvagare, individuell idrott. Svensk idrott bygger dock på sammanhållningen, lärande och gemensamt utvecklingsarbete. Därmed ska elitidrottsstödet, och det framtida elitidrottsprogrammet, möta behoven hos både lag- och individuell idrott.

1.4 En kort nulägesanalys

En internationell grupp av forskare med belgaren Veerle De Boscheer i spetsen publicerade 2007 den första versionen av en studie kallad SPLISS². I denna analyserade man vilka faktorer som ligger till grund för idrottsliga framgångar i olympiska sammanhang. Forskarna rapporterade att så kallade makrofaktorer (antal invånare, välstånd, politiskt system, kulturella faktorer samt religion i landet) förklarar över 50% av landets internationella idrottsframgångar. Detta borde, sett till Sveriges relativa litenhet avseende dessa makrofaktorer utesluta oss från många av de sammanhang där vi lyckas prestera på hög nivå. Gång efter annan noteras dock att Sverige, bland annat i idrott, presterar över vad som rimligen skulle kunna förväntas. Faktum är att detta, som konstaterat av dåvarande president Barack Obama (2016) tycks gälla för flera nordiska länder³. Troligt är att orsakerna till detta står att finna i något som skulle kunna benämnas den svenska modellen, eller kanske till och med den nordiska modellen. Det är den som ger möjligheten till många att få prova, både många gånger och många olika aktiviteter. Inom idrotten har strävan efter mångfald, geografisk spridning och socioekonomisk jämlikhet länge varit viktiga grundbultar i idrottsrörelsens verksamhet. I tidiga åldrar möjliggör det ideella ledarskapet en verksamhet som samlar både aktiva och ledare från många olika håll i samhället, med erfarenheter från vitt skilda områden, i idrotten till en jämförelsevis låg kostnad. Genom offentliga subventioner, lagar och tjänster finns tillgång till idrottsanläggningar, mark (allemanrätt), sjukvård – och via folkrörelsemodellen blir det naturligt att nästan hela årskullar av barn någon gång passerar idrottsföreningen. Svensk idrott är mer jämställd än idrotten i andra länder, pojkar och flickor tränar oftare tillsammans och föräldrar till både pojkar och flickor stöttar sina barns idrottande. Det ledarskap som möter den unge idrottaren är ofta sunt och byggt på humanistiska värderingar. I denna mylla föds ambitioner, både när det gäller prestation, men kanske framför allt

² Bosscher, Veerle & De Knop, P & Van Bottenburg, Maarten. (2007). *An international comparison of elite sport policies in six countries*. 40. 20-26.

³ USA Today, 13 maj 2016, <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2016/05/13/obama-nordic-leaders-summit-punch-above-their-weight/84330852/>

när det gäller att göra vårt bästa. Resurserna är ofta knappa men med många händer, och insatser från personer med varierande bakgrund, är det självklart att göra så mycket som på något vis går av de förutsättningar som finns. Så föds svensk idrotts egen ”grit”, det som Angela Duckworth⁴ definierade som ”uthållighet och passion för långsiktiga mål”.

1.4.1 En global idrottslig kapprustning

Ovanstående rubrik är ett begrepp som syns allt oftare under de senaste 10–20 åren. Ursprunget är ett antal jämförande studier av elitidrottens villkor och förutsättningar i olika länder som visar på några trender. Den första visar att konkurrensen ökat och ökar på den internationella elitidrottsarenan, framför allt när det gäller olympiska och paralympiska idrotter då det är i dessa sammanhang som studierna i huvudsak är gjorda. Fler länder deltar och antalet länder som uppnår så kallad medaljkapacitet ökar. Den andra trenden visar att många nationer mött den ökande konkurrensen med systematiska och intensifierade metoder för att stärka sina elitidrottares förutsättningar att lyckas i internationella tävlingssammanhang. Främst gäller detta olympiska och paralympiska idrotter, samt företrädesvis individuella idrotter. Även vissa icke-olympiska idrotter omfattas ändå av utvecklingen⁵. Satsningarna har möjliggjorts genom ytterligare tillförande av ekonomiska medel från både stat och kommersiella sponsorer.

1.4.2 Professionalisering till följd av kapprustningen

En klar trend under 2000 talet är den internationella och svenska elitidrottens alltmer ökande professionalisering och med den behovet av ökade resurser både finansiellt och personellt. Flera landslag, och så även OS-trupparna, har idag flera ledare/tränare/specialister än antalet aktiva. Mindre förbund har svårt att klara denna utveckling att professionalisera sin landslagsverksamhet då resurserna inte räcker till. Genom elitidrottsstödet finns viss hjälp att få med gemensamma kompetensstödsresurser riktade till SF:s landslagsverksamhet. SOK och SPK kan stödja individer och, i viss mån, med kompetensresurser till den aktives träning. Men för toppbredden, dvs landslagsverksamheten i stort har många förbund problem att möta de ökade kostnaderna, samt balansera dessa med förbundets övriga uppdrag och verksamhet. Bara att kvala in till ett OS eller Paralympics, kanske även till EM/VM emellanåt, är idag förknippat med enorma kostnader där de internationella förbunden kraftigt utökat kvalificeringsprogrammen på många håll. För idrotter med rankingsystem kan det innebära att man måste resa jorden runt för att tävla sig till ranking, ofta under flera år och dessutom kanske redan från tidiga tonår. För ett litet

⁴ Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). *Grit: Perseverance and passion for long-term goals*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087–1101.

⁵ Norberg, J. et. al. (2011). För framtidens segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet.

förbund med begränsade resurser innebär detta att man inte kan skicka aktiva till vissa kvaltävlingar eller att man tvingas begränsa sig till ett fåtal aktiva.

Globaliseringen har tilltagit under 2000-talet och ett litet land som Sverige med ambitionen att värna om mångfalden av idrotter riskerar att hamna mer och mer i olika valsituationer. Vem och vilka ska vi satsa våra begränsade resurser på?

Elitidrott är idag en karriär på ett helt annat sätt än för tjugo år sedan. I vissa idrotter kan aktiva leva på sin idrott när han/hon väl nått den internationella nivån. Vägen dit är kantad av utmaningar. Privata initiativ dyker upp när förbund och klubbar inte maktar med den resurskrävande utvecklingen. De idrotter i Sverige som inte möter professionaliseringsvågen kommer säkerligen att få väldigt svårt att ens kvala in till OS/Paralympics, VM och EM samt givetvis än svårare att hävda sig resultatmässigt.

1.4.3 Elitidrott i skilda världar

Redan 2011 publicerade Centrum för Idrottsforskning en samling av studier om det svenska elitidrottssystemet kallad *För framtidens segrar*⁶. I denna döptes ett helt kapitel till just *Elitidrott i skilda världar*. Här redogjorde författarna Josef Fahlén och Paul Sjöblom både för tidigare studier gjorda på området, av Bengt Wallin och Sten Eriksson mellan 1980 och tidigt 2000-tal, samt för en egen studie om elitidrottens upplevda framgångsfaktorer. Gemensamt för Wallins och Erikssons studier, trots det tämligen långa tidsspannet, var att den över allt överskuggande problematiken hade med ekonomiska resurser att göra. Huvuddelen av idrottarna levde mer eller mindre på inga pengar alls. Samtidigt fanns det förstås redan då idrotter där det gick att leva gott på idrottens inkomster, och kanske framför allt, där resurser till idrottslig utveckling fanns tillgängliga, åtminstone i någon utsträckning.

I den analys som gjorts inom ramen för arbetet med #elitidrott2030 är det tydligt att dessa skillnader snarast förstärkts. I ekonomiskt starka idrotter kan klubbar driva verksamhet med större budget för elitidrotten än både SOK, SPK och RF. På SF-sidan ser det ut på liknande sätt⁷. Förbundet med högst omsättning 2018 var Svenska Fotbollförbundet, med drygt 750 MSEK. I den andra änden återfinns Issegling med 1,3 MSEK. Självklart ger detta väsentlig påverkan på den elitidrottsverksamhet man som förbund har möjlighet att driva. Liknande skillnader finns om man studerar förbundens bidragsberoende, där Svenska Fotbollförbundet och Svenska Skidskytteförbundet ligger i tätposition när det gäller att generera intäkter utanför

⁶ Centrum för idrottsforskning, hämtad 25 november 2020 från: <https://centrumforidrottsforskning.se/wp-content/uploads/2014/03/For-framtids-segrar.pdf>

⁷ Centrum för idrottsforskning, Idrottsstatistik, hämtad 25 november 2020 från: <https://idrottsstatistik.se/ekonomi-och-etik/forbundens-omsattning/#idrottsforbundens-totala-omsttning-kar>

statsbidraget. Enbart 9% av deras verksamhet 2018 finansieras av pengar från staten, via RF.

Med detta sagt är det en utmaning att formulera ett framtidsprogram för elitidrotten som ska passa för alla, och innehålla ett stöd för alla. Därmed blir det oerhört viktigt att i det fortsatta arbetet ta hänsyn till en av de slutsatser som Fahlén & Sjöblom presenterade 2011:

Att lyssna mer till vad de aktörer som befinner sig i elitidrottsverksamheterna tycker och tänker, och att fånga upp och ta hänsyn till även deras förslag. Det finns massor av specialistkunskaper på alla nivåer inom svensk elitidrott. Här skiljer sig Sverige förmodligen en hel del från andra framgångsrika länder där resurserna och kompetensen samlas centralt. Men de tycks alltför sällan föras vidare uppåt i systemet. Iakttagelser om systemfel och konkreta förslag på förändringar som kommer från lägre organisatoriska nivåer präglar sällan de övergripande besluten.

1.4.4 Ett sluttande plan

Sverige är ett framgångsrikt idrottsland. Sett till vår litenhet, geografiska placering och begränsade folkmängd till och med väldigt framgångsrikt. Vår historia är stolt och många världsstjärnor har fått sin fostran inom den svenska idrottsrörelsen. Sett till den analys som presenteras i bilagorna 1, 2 och 3 är det dock tydligt att något är på väg att spricka. De senaste åren har en tydlig trend kunna skådas. En utveckling som innebär att färre svenska idrottare tar plats i de övre regionerna på världens rankinglistor, även i idrotter där vi historiskt varit ett riktigt starkt land. Utvecklingen är oroväckande och kan vittna om en betydligt svårare framtid. Innan denna är här är det läge att göra något åt ett antal av de brister som uppmärksammas av flera.

1.4.5 Många elitidrottares levnadsvillkor – en socioekonomisk utmaning

Att satsa på idrotten som en karriär är långt ifrån ett självklart val. Även om de rent idrottsliga förutsättningarna bedöms goda så är det både ett socialt och inte minst ekonomiskt risktagande. Ett risktagande som många ser som så stort att en möjlig idrottskarriär väljs bort redan i ganska tidig ålder.

För de som är beredda att ta chansen innebär valet, för en övervägande majoritet, ett antal ekonomiskt tuffa och otrygga år. Det är lätt att förledas av medias sätt att spegla våra mest framgångsrika idrottare och deras inkomster. Bakom dessa få höginkomsttagare, i kommersiellt starka idrotter, finns den stora gruppen av elitidrottare som lever på stipendier, mycket små inkomster eller rent av på CSN:s bidrag och lån. Detta under den allt längre och mer krävande internationella

idrottskarriären. Ofta är föräldrar, även långt upp i idrottskarriären, de största ”sponsorerna”.

Den ekonomiska situationen för majoriteten elitidrottare gör idrottskarriären svår att planera. Om inkomsterna inte kan förutses, till exempel för att man är helt beroende av idrottsliga resultat och prispengar, en sponsors fortsatta stöd eller att föräldrarna vill ställa upp något år till, kan det bli svårt att skapa den tid och långsiktiga insats som behövs för att nå sin fulla idrottsliga potential, och därmed världstoppen. Oron för ekonomin och hur länge det ska bära sig tar kraft och riskerar att tära på motivationen. Detta skapar risk för tidiga avhopp från idrottskarriären eller alltför krävande kortsiktiga lösningar och ett pussel som tenderar till att gå ut över idrottssatsningen.

SOK har under drygt två decennier följt idrottarna i Topp- och Talangprogrammet. Skillnaden mellan idrotterna och individerna är fortsatt mycket stora. Gemensamt för många är dock att åren efter gymnasiet är utmanade på många sätt, inte minst ekonomiskt. Idrottare som blir familjeförsörjare under sin idrottskarriär har i de allra flesta fall inte någon eller mycket låg ersättning från föräldraförsäkringen. Detta eftersom deras sjukpenningsgrundande inkomst under långt tid varit väldigt låg. I en majoritet av de olympiska idrotterna är det många års etablering som krävs innan självförsörjningsgraden är så stor att man har en rimlig inkomst från sitt idrottande, om det alls ens är möjligt. De flesta idrottarna når aldrig upp till en inkomst som är i närheten av en svensk medelinkomst. I stället är idrottskarriärvalet oftast förknippat med låga inkomster under lång tid och de flesta står dessutom utanför socialförsäkringssystemet.

Cirka en tredjedel av idrottarna i SOK:s Topp- och Talangprogram redovisar ingen eller minimala inkomster. En andra tredjedel har små inkomster som till stor del är beroende av resultat, stödpengar från förbund eller stipendier och motsvarande. Den sista tredjedelen har medelinkomster upp till mycket goda inkomster från sitt idrottande. Ofta kommer dessa genom bra resultat i så kallat mediala idrotter vilket kan skapa bra individuella sponsoravtal. Det är dock väldigt få idrotter i den senare kategorin.

De tuffa socioekonomiska villkoren för våra elitidrottare behöver uppmärksammas mer framöver. De flesta har ingen eller en mycket liten pensionsgrundande inkomst vilket skapar en svår situation för dem resten av livet. Ett annat socioekonomiskt stödsystem än otillräckliga årliga stipendier behöver utvecklas och finansieras för våra internationella elitidrottare. För en internationell elitidrottare inom Parasporten är dessa förhållanden också en verklighet men med den skillnaden att det idag inte finns någon idrott där man kan erhålla ekonomiska förmåner som motsvarar en nivå som det går att leva på. Dessutom är vissa av dessa idrottare i behov av ledsagare eller assistent i vardagen och inte minst i elitidrottsträningen.

1.5 Samordnat elitidrottsstöd

Inom ramen för det uppdrag att samordna elitidrottsstödet som respektive organisations styrelse antog 2017 har specialidrottsförbunden jobbat med sina utvecklingsplaner för elitidrotten. Till detta skapades en för stödorganisationerna gemensam mall så att förbunden skulle slippa en tidigare upplevelse om att behöva möta tre organisationers krav på olika formuleringar.

Nästan alla SF, inklusive flera av de större lagbollidrotterna, vittnar om bristande ekonomiska resurser. För det stora flertalet av SF är den ekonomiska situationen riktigt svår där resurserna inte räcker för att genomföra önskvärd landslagsverksamhet. Många har svårt att komma i närheten av de landslagsprogram konkurrerande nationer genomför. Överlag vittnar många om allt större program för landslagen, med flera globala tävlingar. Många SF har idag också fler landslag än tidigare, då nya grenar etableras och erbjuder internationell tävlingsverksamhet. Internationella förbund har dessutom krav på SF och deras landslag att delta i kval för att få poäng eller ranking för att medverka i mästerskap. Vissa internationella förbund kräver även av SF och deras landslag att de vid de internationella tävlingarna och mästerskapen, för att få delta, ska bidra med domare och funktionärer med internationella licenser. Paraidrottens grenar har även fördyringar i krav på internationella klassificeringar.

Exempel på särskilt uttryckta behov som ekonomiskt stöd till landslagsverksamheten behövs för, utifrån SF:s utvecklingsplaner är:

- att utveckla aktiva från junior till senior
- ett utökat internationellt tävlande
- behov av fler gemensamma läger
- att kunna delta på fler världscuptävlingar

Den svåra ekonomiska situationen förstärks av SF:s uttryckta svårigheter kring att intressera sponsorer och samarbetspartners, något många beskriver som betydligt svårare idag än tidigare.

Utöver ekonomisk underfinansiering av SF:s landslagsverksamhet uttrycks även stora behov inom det som benämns som infrastruktur. Under denna rubrik återfinns behov av stöd till:

- aktivas hälsa och medicinskt stöd
- stöd från specialister så som idrottspsykologer och fysioterapeuter
- stöd i att utveckla adekvata utvecklingsmiljöer för aktivas träning
- att utveckla koppling till akademisk forskning och utvecklingsprojekt.

En framgångsfaktor för idrottslig utveckling är den närvarande och kompetenta tränaren⁸. Här uttrycker över 75% av SF behov av stöd, bland annat stöd till tränarutveckling. Detta ligger också inom ramen för ett stort behov av stöd till infrastruktur. Konkret behövs allt från akademiskt utbildade tränare till bättre idrottsspecifikt utbildade tränare och ledare. SF behöver stöd för internationellt utbyte, fortbildning och omvärldsbevakning för tränarna samt ökad kompetens inom coaching och ledarskap. Mest akut är dock det faktiska behovet av tränare. Många SF saknar förbundskaptener eller motsvarande på heltid. Ett större antal nya tränartjänster behövs. En annan ledarroll som helt saknas i Sverige är den mer strategiska rollen, för långsiktig utveckling, som en ”High Performance Director” besitter. Ytterst få SF maktar idag med att arbeta långsiktigt och strategiskt, vilket gör vårt nationella system för elitidrottsutveckling bräckligt och ineffektivt.

2. #elitidrott2030 – en samlade kraft!

Vi lever i en turbulent tid av sociala, politiska, miljömässiga förändringar och utmaningar. Sverige står berett att möta denna omvälvande period. Många gånger i historien har svenska företeelser och svensk innovation banat väg. Ofta har det börjat med en djärv tanke, som den om att alla borde ha råd med snygga och funktionella möbler. Den idén realiserades i det platta paketet och ”bygg din möbel själv-modellen”. Idag ser vi hur svensk teknologi erövrar världen inom betalsystem, strömmad musik, spel och kommunikation. När det gäller musik lyssnas svenska stjärnor på i mängder av länder och deras låtar klättrar högt på listorna. I idrott har Sverige en lång historia av att till synes presterar över sin egen kapacitet. Vi är ett, både till ytan och till befolkningen, litet land som hävdar oss väldigt väl. Gemensamt för allt detta är att framgångarna är sprungna ur en svensk modell. En modell som ofta skiljer sig från andra länders då den bygger på jämlika möjligheter, individens egna ansvar och en stöttande omgivande miljö som utvecklar potential till världsledande prestation. Det är med stolthet vi kan kalla det – Made in Sweden. Svensk elitidrott, det skyltfönster som den har möjligheten att vara mot resten av världen, står vid ett vägskäl. Att ta plats, att visa sig som föregångare, att vara det goda exemplet – det kräver insatser. Eller, för att citera Lydia Grant i den på 1980-talet omåttligt populära TV-serien Fame⁹:

–” You’ve got big dreams. You want fame. Well, fame costs. And right here is where you start paying: in sweat.”

⁸ Till exempel nämns ordet ”tränare” inte mindre än 89 gånger i rapporten Vägarna till landslaget, hämtad 24 november 2020 från: https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/nya-dokument/nya-dokumentbanken/forskning-fou/elitidrott/fou2015_1-vagarna-till-landslaget--om-svenska-elitidrottare-idrottsval-och-specialisering.pdf

⁹ TV-serien Fame, 1982-1987, <https://youtu.be/vtgmnhRQir4?t=27>

2.1 Svensk idrott ska nå fler idrottsliga framgångar internationellt

Svenska idrotts Strategi 2025 antogs vid RF-stämman 2015. I denna står bland annat att läsa:

Elitidrotten är en liten men viktig och engagerande del av svensk idrott. Med utgångspunkt i en sammanhållen idrott binds elitidrotten ihop med såväl barn- som ungdoms- och breddinriktad idrott. Ingen föds till elitidrottare utan utvecklingen och vägen dit startar redan från de tidiga kontakterna med föreningsverksamheten där en inspirerande och engagerande miljö skapad av kompetenta ledare och tränare lägger den grund som så småningom kan resultera i internationella topp prestationer. Att stärka svensk idrotts internationella konkurrenskraft är en investering i all idrott. Det skapar förebilder och inspirerar till fortsatt idrottande, under hela livet.

Ovanstående resonemang leder i strategin fram till att målet att svensk idrott ska nå fler idrottsliga framgångar internationellt återfinns inom det strategiska området Livslång idrott.

RF-stämman 2019 antog en reviderad version av idéprogrammet Idrotten Vill som för första gången fastställdes av RF-stämman 1995. I Idrotten Vill sägs bland annat att:

”Idrottare oavsett kön som har ambition att göra en seriös elitsatsning ska ges möjlighet att göra detta under socialt trygga former och med välutbildade tränare, kompetenta inom alla de områden som påverkar både den idrottsliga prestationen och välmåendet.”

Vidare uttrycker Idrotten Vill:

”Idrottsliga framgångar är bra och viktigt för Sverige. Ett kontinuerligt lärande är en förutsättning för att utvecklas som elitidrottare, därför ska svenska idrottsutövare ges möjligheter att, inom ramen för svensk idrotts värderingar, utveckla sin prestationsförmåga maximalt med sikte på att uppnå internationell elitnivå.”

och

”Samtidigt ska idrottsrörelsen redan från början förbereda idrottarna för livet efter idrottskarriärens slut genom att möjliggöra dubbla karriärer, det vill säga elitidrott och utbildning eller elitidrott och arbete. Ledarna inom elitidrotten ska ges kontinuerliga möjligheter till kunskapsutveckling genom utbildning, omvärldsbevakning och nätverkande med och lärande av varandra. Idrottarna ska samtidigt få större förståelse för den egna prestationen och faktorer som påverkar denna, likväl som det egna välmåendet.”

Ambitionerna som uttrycks i Idrotten Vill är höga. Ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram bör ta steg i tydlig riktning mot dessa ambitioner. Så här långt finns inte en samlad långsiktig ambition för svensk idrotts önskvärda nivå i ett internationellt sammanhang och inte heller gemensamma långsiktiga resultatmål eller en idrottsövergripande vision för svensk internationell elitidrott. Det nya elitidrottsprogrammet, behöver samla RF, Parasport Sverige och SOK samt Specialidrottsförbunden bakom en starkare gemensam ambition och riktning med nya uttryck.

2.2 En färd i åtta steg

Den analys som gjorts under beredningen av elitidrottsprogrammet visar på att den svenska internationella konkurrenskraften minskar snarare än ökar vilket målet 2025 anger. Bredden på toppen, mätt i antal individer i ett översta skikt (topp 50 eller topp 100) på världsrankingen, har minskat betänkligt i ett antal tidigare framgångsrika individuella idrotter (se bilaga 1). Färre och färre talangfulla unga aktiva väljer att satsa mot världstopp. Sammantaget ger dessa iakttagelser inga goda förutsättningar för framtida internationella framgångar. #elitidrott2030, på väg mot ett nytt, idrottsövergripande, elitidrottsprogram för fler idrottsliga framgångar internationellt ska därmed vända denna utveckling och i stället åstadkomma följande:

1. Nya resurser till förbund och landslag för att genomföra och/eller utveckla önskad internationell verksamhet och specifikt stötta aktiva från junior till senior, skapa ett utökad internationellt tävlande, fler gemensamma läger samt deltagande på flera världscuptävlingar.
2. En stärkt långsiktig och strategisk ledningsfunktion i SF som jobbar med utvecklingsfrågor bortom nästa mästerskap samt tillser att rätt kompetens säkras för det mera operativa ledningsarbetet i landslagen.
3. En förbättrad social situation för internationella elitidrottare, där en målinriktad satsning kan göras med bättre privatekonomi, bättre uppföljning av hälsan inklusive stöd från specialister inom idrottsmedicin och idrottsvetenskap, och därmed i större trygghet.
4. En starkare koppling till idrottsforskning som är tillräckligt bra, verksamhetsnära och användbar för elitidrotten. Detta ska i sin tur skapa kvalificerat kompetensstöd till tränare och andra ledare på flera områden.
5. Ett förstärkt och utvecklat tränar- och ledarutvecklingsprogram som bygger på verksamhetsnära elitidrottsforskning.
6. Adekvata och förstärkta utvecklingsmiljöer för aktivas träning och matchning, i kombination med utbildningsmöjligheter (med möjligheten att genomföra en Dubbel Karriär, se vidare 3.2) på både gymnasial och eftergymnasial nivå.

7. Kompetenta och närvarande tränare för unga aktiva i den mest kritiska utvecklingsfasen efter gymnasiet då kraftfull progression av träning/satsning är nödvändig och kritiska livsval behöver göras.
8. Ett ”centralt” stödsystem för utveckling av individer och lag, med en satsning mot världstoppen som är synkroniserat och ger tillräckligt stöd för flera idrotter/aktiva.

2.3 Högre ambition och tydligare mål

Att vända trenden för svensk internationell elitidrott, till bättre resultat, större resurser och ett starkare stödsystem kräver en högre ambition. Högre ambition kan symboliseras av högre och tydligare mål som också kan utvärderas. För det samordnade elitidrottsstödet framåt, där tre organisationers kompetens och resurser ska optimeras, föreslås följande mål i relativa termer, det vill säga Sveriges position i förhållande till andra nationer (inom parentes anges Sveriges nuvarande position) med inriktning 2030:

- Topp 5 – som vinterolympisk nation (6)
- Topp 10 – alla nationer, på den globala rankingen¹⁰ (17)
- Topp 20 – som Paralympisk nation (sommar 49, vinter 24)
- Topp 20 – som sommarolympisk nation (29)

Effekten av de kommande insatserna och utvecklingsarbetet föreslås mätas per idrott/gren parallellt och kontinuerligt utifrån två typer av mål:

- Starkare landslag (mäts via ranking)
- Medaljer på mästerskap¹¹ (OS, Paralympics och VM eller motsvarande)

¹⁰ www.greatestsportingnation.com

¹¹ Här finns en indikator i den av RF publicerade Idrottsrapporten som mäter antalet förbund som förbättrat/försämrat sina resultat sedan föregående VM och junior-VM, se indikatorer 2.1 och 2.2 på ss. 42-43 i Idrottsrapporten, tillgänglig 24 november 2020 från: <https://www.rf.se/globalassets/riksidrottsforbundet/nya-dokument/nya-dokumentbanken/ovrigt/idrottsrapporten-2020.pdf>

3. Framtiden i fokus

De områden som måste fokuseras för ökad internationell konkurrenskraft är de åtta punkter som identifierats i avsnittet 2.2. Här är samtidigt viktigt att påpeka att behovet ser väldigt olika ut hos olika förbund inom svensk idrott. Till exempel kan flera av lagbollidrotterna ha väsensskilda behov mot flera av de mindre individuella idrotterna. Några förbund är också stora och resursstarka nog att själva kunna skaffa de personella resurserna för att effektivt kunna jobba med sin elitidrottsutveckling. För dessa skillnader ska skraddarsys i den framtida satsningen så att ett mervärde kan skapas för ingående förbund, av ekonomiskt stöd och kompetensstöd.

3.1 Inriktning för satsning

3.1.1 Nya resurser till förbund och landslag

- a. Ekonomiska resurser till internationella tävlingar och träningsläger för såväl A-landslag och Ungdomslandslag behöver utökas till ”fulla program”. Det internationella tävlingsprogrammet utökas i många idrotter och krav på förberedelser samt träningsläger i ”rätt” miljöer ökar.

3.1.2 En stärkt långsiktig och strategisk ledningsfunktion i SF

- a. Många förbunds elitidrottsliga ledning behöver stärkas – en personell resurs (High Performance Director) med långsiktigt ansvar för utveckling av såväl system, organisation och individ mot och i internationell elitidrott behövs.

3.1.3 En förbättrad social situation för internationella elitidrottare

- a. Aktivas privatekonomi måste lyftas till rimlig basnivå. Möjlighet att ingå i det sociala välfärdssystem som stödjer oss alla med sjukförsäkring, föräldraförsäkring, pensioner och så vidare behöver skapas.
- b. Uppföljningen och säkrande av aktivas hälsa och trygghet behöver stärkas liksom skadeprevention samt medicinska insatser och stöd vid skador och sjukdomar. Applikationen och stödet inom nystartade Svensk Idrottshälsa och SOK:s medicinska stödsystem bör kunna utgöra en bra grund för ett nödvändigt utvecklingssteg.

3.1.4 En starkare koppling till idrottsforskning

- a. Bättre samverkan med akademien behöver skapas genom aktivt arbete, tydliga uppdrag och målinriktade avtal. En särskild och inriktad satsning bör göras på utveckling av elitidrotts- och aktivitetsnära forskare. Både FoU samt kompetensstöd till tränare och nyckelpersoner i elitidrottsledning behövs.

3.1.5 Ett förstärkt och utvecklat tränar- och ledarutvecklingsprogram

- a. Riktade insatser behöver göras för både centralt kvalitetssäkrad tränarutbildning och till anpassade fortbildningsmöjligheter för utvalda tränare. Flera akademiska samspelepartners är en nödvändig resurs för detta.

3.1.6 Adekvata och förstärkta utvecklingsmiljöer för aktivas träning och matchning

- a. Tränings- och utvecklingsmiljön samt förutsättningarna i det dagliga livet för aktiva behöver stärkas. Detta inkluderar möjligheten till parallella studier. Centrallösningar kan behöva skapas i några idrotter och för kluster av idrotter, RIG i delvis ny tappning kan vara en del av sådan lösning samt även postgymnasiala miljöer.
- b. Kompetenta och närvarande tränare måste säkras. Tränaren är den enskilt viktigaste resurspersonen för en aktiv. Ansvar för träningsupplägg samt engagemang i livsfrågor krävs.

3.1.7 Kompetenta och närvarande tränare för unga

- a. Utvecklingsarbetet i skedet från junior till seniorelit behöver förbättras avsevärt. Såväl systematik, långsiktighet, resurser, evidensbaserade metoder och ledning behöver utvecklas.
- b. Ett större antal nya tränartjänster behöver skapas. Närvarande och kompetent tränar- och ledarskap krävs för rätt träningsprogression och matchning, bra utvecklingsarbete och samspel med såväl den aktive som resurspersoner och specialister. En kombination av förkunskapskrav, central uppföljning, erfarenhetsutbyte och fortbildningar behöver inrättas.

3.1.8 Ett "centralt" stödsystem för utveckling av individer och lag

- a. Resurser behöver satsas på statistik och analys samt utvärderingsmetoder. En bättre och kontinuerlig faktaunderbyggd analys av träning, tävling,

tester, åtgärder och effekter behövs för att på mera evidensbaserad grund kunna avgöra vilka insatser och åtgärder som faktiskt leder till bättre prestationer. Ett djupare lärande behöver uppmuntras och eftersträvas.

3.2 Idrottsrörelsens samverkan med akademien

Elitidrottsprogrammet ska också tydliggöra hur idrottsrörelsen ska samverka med akademien för att utveckla satsning på idrott (dubbla karriärer) och elitidrottsnära forskning samt tränar- och utbildningsinsatser. Några punkter som tangerar detta finns också i punkterna ovan men sedan 2015 driver RF ett specifikt samverkansarbete med akademien i form av Riksidrottsuniversitet (RIU) och Elitidrottsvänliga lärosäten (EVL). Hur detta samarbete bör utvecklas formuleras nedan.

Kärnan i det postgymnasiala systemet utgörs av främjandet av möjligheten till en dubbel karriär genom att lärosäten möjliggör individuellt anpassade studier och samverkar med SF som möjliggör en elitidrottsmiljö. Lärosäten och SF/idrottsrörelsen arbetar tillsammans för att integrera sina insatser och främjar utbyte mellan olika utbildningsnivåer, elitidrottande studenter och olika idrotter i vad som ses som en gemensam utvecklingsmiljö för dubbla karriärer (DK)¹². Det handlar i första hand om att utveckla och skapa bra förutsättningar för de dubbla karriärerna men också att utveckla särskilda utbildningsinsatser och tillämpad elitidrottsforskning till gagn för att stärka svensk idrotts internationella konkurrenskraft.

3.2.1 Insatser för ökad samverkan med akademien

3.2.1.1 Samarbete och etablering av utvecklingsmiljöer för dubbla karriärer

- a. Etablering och upprättandet av holistiska¹³ ekologiska utvecklingsmiljöer för dubbla karriärer är en viktig del av ett sammanhållande system för elitidrott. Det innebär att skapa en stark samverkan mellan nyckelparter och en tydligare länk mellan idrottsgymnasier och RIU/EVL (det vill säga, ta ansvar för och stötta elitidrottarens helhetssituation, koordinera sådan helhet, främja övergången till högskola, och främja kunskapsöverföringen mellan student-idrottare på olika nivåer).
- b. Utöver utvecklingen av RIU så kan utvecklandet av fler EVL främja tillgången till organiserat DK-stöd baserat på en överenskommen standard i närhet till där den studerande elitidrottaren bedriver sin idrottssatsning.

¹² Linnér, L., Stambulova, N., Storm, K. L., Kuettel, A., & Henriksen, K. (2020). Facilitating sport and university study: The case of a dual career development environment in Sweden. *Case Studies in Sport and Exercise Psychology*, 4, 95-107. <https://doi.org/10.1123/cssep.2020-0011>

¹³ Att se idrottaren som en "hel" person som gör mer än bara idrottare och som kan ha andra intressen i livet utöver sin idrott. Ett holistiskt perspektiv handlar om idrottarens utveckling inom såväl idrottsliga som icke idrottsliga områden. Det kan vara psykologiska, psykosociala, studiemässiga, finansiella och juridiska/legala områden.

3.2.2 Främja studerande elitidrottares hälsa och välbefinnande

- a. Ett uttalat och koordinerat stöd för att värna hälsa och välbefinnande hos elitidrottare inom akademien. Elitidrottande studenter kan ha svårt att upprätthålla balans i den dubbla karriären. Samverkan och samarbete mellan tränare/idrottsrepresentanter och DK-vägledare/utbildningsrepresentanter är en nyckelfaktor.
- b. Ett särskilt uppbyggt stöd för att undvika idrottsskador, så väl akuta skador som belastningsskador hos studerande elitidrottare då deras totala belastning ofta ligger på en mycket hög nivå. Det är viktigt med ett preventivt arbete i form av kunskapshöjande aktiviteter, förbättrade träningsmetoder samt att kunna identifiera riskfaktorer, så väl i miljön som hos idrottaren. Det handlar också om ett bra omhändertagande, rehabilitering och återgång till elitidrott efter skada.

3.2.3 Stöd för elitidrottare i och genom den dubbla karriären

- a. Samtliga RIU/EVL utvecklar lokala föreskrifter för stöd och anpassning (så kallad DK-policy), och att definitionen för RIU/EVL-student tillämpas på ett likvärdigt sätt över olika idrotter.
- b. Ett etablerat och proaktivt stöd för idrottares karriärövergångar behövs. Här ingår till exempel stöd vid karriäravslutet, och stöd för etableringen på arbetsmarknaden och kombinationen idrott och arbete i förlängningen. Här ingår möjligheten att samordna stöd genom utvecklingen av en digital plattform.
- c. Distansutbildning är ett ökande behov hos elitidrottare och möjlighet till det behöver utvecklas. Behov finns inte minst inom de stora lagbollidrotterna. Professionella elitidrottare är bundna till aktuella klubbar på nationell eller internationell nivå.
- d. Ett utvecklat stöd för kombinationen elitidrott och arbete samt ett kompetent individuellt stöd i slutet av karriären i övergången från elitidrott till ett civilt yrke.

3.2.4 Kvalitetssäkring av dubbla karriärer och dess utvecklingsmiljöer

- a. Kvalitetssäkring av utvecklingsmiljön inom de dubbla karriärerna, gymnasialt så väl som postgymnasialt behöver utvecklas och

standardiseras utifrån de egenskaper som aktuell forskning visar att framgångsrika utvecklingsmiljöer för dubbla karriärer kännetecknas av.

- b. Ökad transparens och likvärdighet i det stöd som elitidrottare erhåller vid RIU/EVL. Särskilt behöver studie- och idrottsflexibiliteten och expertstödet utvecklas. Behoven är större än vad som idag kan erbjudas.
- c. En satsning på utbildning och fortbildning inom fältet för de dubbla karriärerna för DK-koordinatorer och DK-vägledare vid RIU/EVL och för SF-ansvariga inom de dubbla karriärerna.

3.2.5 Särskilda utbildningsinsatser

- a. Höja kompetensen hos verksamma tränare och lärare i specialidrott (både gymnasialt och postgymnasialt). Det handlar om en breddad och fördjupad kompetens inom det idrottsvetenskapliga blocket liksom fördjupad kompetens inom respektive specialidrott.
- b. Utbildningssatser behövs på avancerad nivå, det kan handla om särskilda specialidrottssatser på master- och doktorandnivå eller inom ett särskilt prioriterat kompetensområde (exempelvis KBT elitidrott, Kognitiv Beteendeterapi med inriktning mot elitidrott).
- c. Landslagstränare behöver utveckla sin förmåga att göra internationella analyser av den aktuella idrottens utveckling på världsnivå. Omvärldsanalyser och internationella studiebesök behöver komplettera ovan utbildningssatser för att kunna göra prestations- och kravanalyser.
- d. SF utvecklar egna Elittränarutbildningar i samarbete med akademien. Det handlar om ett lyft för tränares kompetensutveckling i kombination med SF:s egen stegutbildning.

3.2.6 Tillämpad elitidrottsforskning

- a. En förstärkning av tillämpad elitidrottsforskning behövs genom ökade forskningsanslag, och att detta i sin tur omsätts/nyttiggörs inom svensk elitidrott totalt sett, inklusive vid RIU/EVL. Detta omfattar även att kunna sammanställa aktuell forskning, utveckla ny kunskap och därmed ny forskning som snabbt kan implementeras inom operativ verksamhet samt inom tränarutbildning och tränarfortbildning.
- b. SF utvecklar i samarbete med akademien så kallade kompetenscentrum. Det handlar om att, på vetenskaplig grund, få hjälp med aktuell forskning inom den egna specialidrotten, utveckling, innovation och utbildning.

3.3 Stödmodell mot 2030, en summering

Stödmodellen mot 2030 planeras i tre delar, innehållande basalt stöd, infrastrukturellt stöd och skräddarsytt behovsstyrt stöd. I tabell 1 ges en övergripande beskrivning av dess innehåll.

Tabell 1 Övergripande beskrivning av stödmodellens innehåll

Basalt stöd	Landslagsstödet (motsvarande)
Infrastrukturellt stöd	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivas privatekonomi (stipendier etc.), Aktivas hälsa och medicinska stöd. • Utvecklingsmiljöer daglig verksamhet och centra (här ska särskild uppmärksamhet riktas mot gymnasienivån och den postgymnasiala miljön). • Tjänster SF:s ledning, elitidrottsutveckling ("High Performance Director"). • Tränarutveckling/fortbildning och tränarutbildning. • Specialister och kompetensstöd, Forskningskopplingar och utvecklingsprojekt.
Skräddarsytt och behovsstyrt stöd	<ul style="list-style-type: none"> • Träningsläger och vistelse i bra daglig utvecklingsmiljö. • Tränartjänster, resurspersoner. • Specifik tränings- eller tävlingsmaterial (även utveckling). • Internationella tävlingar.

Idrotterna/grenarna kategoriseras som "A", "B" eller "C". Kategorisering ger inträde i stödmodellen. Några kommer att hamna utanför stödmodellen, precis som vi idag har drygt 20 förbund som hamnar utanför tröskeln till Landslagsstödet.

A idrotter får tillgång till hela stödmodellen, C idrotter får tillgång till ett basalt stöd (i praktiken dagens Landslagsstöd). A idrotterna kategoriseras vart fjärde år samt B och C idrotter vartannat år.

A idrotter är förbund/grenar som har både resultatnivå i världsklass och resultatpotential för framtida världsklass samt utvecklingsplaner, organisation och ledning med bedömd kapacitet att genomföra planerade satsningar. Kraven på A idrotterna ska med andra ord vara höga.

Uppföljningen av A och B idrotterna sker kontinuerligt och i nära samarbete mellan elitidrottsstödet och SF. Kraven på genomförande och rapportering ska vara tydliga liksom konsekvenserna om riktlinjerna eller överenskommelserna inte fullföljs.

Aktiva/lag kategoriseras, efter nominering från SF och individuell selektion, i ”1” eller ”2”.

Aktiva i kategori 1 ska ges ”fullt stöd”, skräddarsytt och behovsstyrt, till sin satsning i samspel med och via SF. Ett särskilt och specifikt framarbetad stöd till större lagbollidrotter ska skapas. Här saknas goda exempel i världen och Sverige ska bli den första nation att skapa ett effektivt stöd även här.

Stödet som ges ska genom adderande ge fulla förutsättningar för den aktive till en långsiktig satsning i eller mot världstoppen utifrån aktuellt utvecklingsläge och redan befintligt stöd.

Denna modell för kategorisering, prioritering och indelning är långt ifrån klar utan måste utarbetas i samverkan, baserat på behov, potential och tillgängliga resurser.

3.3.1 Resursbehov stödmmodell 2.0

Ett förstärkt elitidrottstöd kräver betydligt utökade resurser jämfört med idag. En kalkyl utifrån beskriven stödmmodell 2.0 ger följande summering av behoven, vilket nedan presenteras som resursmål i två nivåer, där ”mål 1” är den resursnivå som bedöms behövas för ett slagkraftigt genomförande av stödmmodellen.

Summorna i modellen, i tabell 2, är framtagna utifrån den aktuella bilden av förbundens och landslagens resursbehov samt de erfarenheter SOK har av sitt Topp- och Talangprogram och vad det kostar att hålla en aktiv i full satsning.

Tabell 2 Kostnadsberäkning för en väsentlig resursförstärkning

Typ av stöd	Mål 1 (mål 2)	Nuvarande
Basalt stöd	100 Mkr/år	50 Mkr
Infrastrukturellt stöd	200 Mkr/år (150 Mkr/år)	75 Mkr
Skräddarsytt och behovsstyrt stöd	150 Mkr/år (100 Mkr/år)	60 Mkr
Totalt	450 Mkr/år (350 Mkr/år)	185 Mkr/år (behov av tillskott därmed 265 Mkr/år för mål 1 eller för mål 2, 165 Mkr/år)

Slutsatsen är att vi genom att nå finansiering motsvarande den nivå som satts för mål 2 kan starta och genomföra beskriven stödmmodell på ett sätt som innebär en tydlig förstärkning av stödet till varande och blivande internationell elitidrott. Mål 1 nivån

innebär önskvärda resurser för ”fullt genomförande” av stödmodell 2.0 vilket kommer att behövas för att öka svensk elitidrotts internationella konkurrenskraft.

Kanske kan ett realistiskt, och ändå rimligt kraftfullt, första steg i ny satsning innebära att stödmodell 2.0 införs under 2025–2030 med ett totalt resurstillskott på 600–700 mkr under perioden (det vill säga dryga 100 MSEK per år utöver nuvarande nivå). För perioden därefter behövs ökad ambition och definitivt ökade resurser (mål 1 nivån). Ett annat sätt att beskriva och illustrera den skisserade, utökade satsningen, #elitidrott2030, visas i figur 2 nedan.

#elitidrott2030				
SWE ska vara konkurrenskraftiga i många idrotter – förbättra ranking till X				
SWE ska ha kapacitet för att vinna Y (1,2,3,4) medaljer på OS/Para/VM/EM				
Skräddarsytt stöd	Aktiva Topp- och Talangprogram	Individuellt stöd - socialt o verksamhet	Skräddarsytt o behovsstyrt stöd	100 mkr
	Landslagsprogram	SF/gren-stöd	Landslagsstöd o specialsatsningar	100 mkr
	Talangutvecklingsprogram	Gymnasier - utvecklingsmiljöer	Postgymnasialt - infra o dubbel karriär	150 mkr
Basalt stöd	FoU program & Tränarprogram	FoU nav o nätverk, projekt/studier	Riks utb/seminarium, resurspersoner	25 + 25 mkr
Infra-strukturellt stöd	En gemensam stödfunktion för elitidrott	Långsiktig satsning: Mandat, Ledning, Resurser, Kompetens,	100 mkr RF, 50 SOK 100 Näring/Utb dep 150 Utb dep, 50 Näringliv	50 mkr Tot. 450 mkr

Figur 1 #elitidrott2030, ett idrottsövergripande elitidrottsprogram

3.3.2 Elitidrottsstödet ska satsas på SF och landslag som:

- deltar i OS/Paralympics och/eller har hög internationell klass (VM eller motsvarande) alternativt tydligt utvecklas mot den nivån.
- presenterar sin utvecklingsplan, enligt fastställd modell, och plan för internationell verksamhet och utveckling av prestationer.
- själva investerar i insatser identifierade i planen för internationell verksamhet och utveckling av prestationer.
- står för och genomför hållbar verksamhet som syftar till att utveckla såväl som att värna aktiva.
- har organisation och ledning med kapacitet att genomföra och följa upp planerad satsning.
- har en metod och plan för att utvärdera och förbättra sin internationella verksamhet.
- har idrotter/grenar som kategoriseras som A, B eller C.

4. Kultur, ansvar och etik

Svensk idrott, satsningar mot internationell elit och Elitidrottsstödet behöver vila på och stå för sunda värderingar, både i ord och handling. Detta är en förutsättning för idrottens legitimitet och ger bättre möjligheter för att elitidrott ska ses som en tillgång i samhället. Svensk elitidrott och Elitidrottsstödet ska präglas av sund kultur, ansvarstagande och god etik. Detta innebär:

- Idrottsliga framgångar internationellt är inspirerande för unga och en tillgång och stolthet för samhället i stort. Aktiva ska uppmuntras och ges möjlighet att utvecklas till sin fulla potential och leva sin dröm, samtidigt som var och en måste ta fullt ansvar för sina handlingar och vara en god förebild både på och utanför idrottsbanan.
- För att nå och behålla en internationellt konkurrenskraftig nivå krävs starkt engagemang, stor insats och ett ständigt arbete med träning och prestationsutveckling av såväl den aktive som den idrottsliga ledningen. Elitidrottsstödet ska med kompetens och energi bidra till ett öppet, ärligt, lärande, insiktsfullt, utvecklande samt målinriktat klimat och ledningsarbete.
- Hög internationell idrottslig nivå kräver erfarenhet, expertis och stort engagemang från ledare, tränare, stödpersonal och specialister. Elitidrottsstödet ska bidra till dessa funktioners utveckling samt bra ledningsteam. Ledarskapet ska vara kompetent, ansvarsfullt och hållbart.
- Elitidrottsstödet ska stå för högsta etiska och professionella standard och ge stöd till verksamhet, organisationer och individer som uppfyller detta, följer regler och tar eget ansvar. Strävan efter excellens, respekt och vänskap är viktiga värdeord som ska prägla verksamheten liksom fair play och en dopingfri idrott.

Bilaga 1: Sverige och elitidrotten

Sett ur ett historiskt perspektiv är Sverige en av de främsta idrottsnationerna genom tiderna. Sverige har sedan de första olympiska spelen 1896 samlat 612¹⁴ medaljer fördelade på 191 guld, 197 silver och 224 brons vilket sammantaget placerar Sverige som sjunde bästa nation genom tiderna. Många av medaljerna, framförallt på sommarspelen, har dock tagits i de tidiga spelen och Sveriges sjundeplacering på totallistan speglar inte riktigt Sveriges nuvarande prestationsnivå som elitidrottsnation. Sett till dagens internationella konkurrens ligger Sverige längre ner på listan. I de globala rankingar som publiceras av olika organ, däribland Greatest Sporting Nation¹⁵ och World Sport Ranking¹⁶ ligger Sverige på 15 respektive 16 plats avseende 2018 års ranking (i Greatest Sporting Nation för 2019 är Sverige nummer 14). Dessa rankingar bygger på internationella resultat från ett 100-tal olika idrottsgrenar, både olympiska och icke-olympiska. Idrotterna graderas i förhållande till varandra bland annat beroende på hur globala idrotterna är. Rankinglistan som tas fram av Greatest Sporting Nation har funnits sedan 2008 och på den listan har Sverige sedan dess pendlat mellan plats 11 och plats 19. Således verkar Sverige ha etablerat sig som en av världens 20 främsta idrottsnationer. Räknat per capita rankas Sverige 2019 på sjätte plats, efter Norge, Jamaica, Nya Zeeland, Slovenien och Schweiz.

De tämligen höga svenska placeringarna det senaste året beror framförallt på goda resultat inom alpin skidåkning, freestyle skidåkning, fotboll, friidrott, handboll, ishockey, längdskidåkning, orientering, simning och skidskytte. Även skytte, golf, segling och kanot har de senaste åren bidragit till Sveriges placeringar. Tendensen de senaste åren är att fler och fler rankingpoäng har bärgats av de kvinnliga idrottarna vilket inte minst märks i de olympiska spelen.

En jämförelse med de nordiska länderna visar att Sverige klarar sig bra i förhållande till övriga. Norge har tack vare sin kraftigt dominerande vinteridrott passerat Sverige i internationella rankingar, medan Danmark och Finland ligger några placeringar efter. En analys som är gjord häromåret av Michael Anderson, tidigare chef på Team Danmark, avseende vilken nation i Norden som är bäst på elitidrott säger följande om Sverige:

“Sweden is among the world's three best sporting nations (per capita). It is worth noting that Sweden's performance in the Olympic sports since the Millennium has fallen behind and there is definitely an untapped potential for Sweden in several summer sports. Based on recent years' results in winter sports there is reason to believe that Sweden will find it increasingly difficult to maintain their position. This

¹⁴ https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_%C3%B6ver_olympiska_spelens_medalj%C3%B6rdelning

¹⁵ <http://www.greatestsportingnation.com/>

¹⁶ <https://www.worldsportranking.com/>

would require that they won 15 (nota bene: idag vet vi att det blev 14) or more Olympic medals at the upcoming PyeongChang 2018. The results at Tokyo 2020 will show if Swedish elite can re-establish the position as Scandinavia's best nation at the Summer Olympics from Denmark.”

Sammantaget ger detta en bild över Sverige som en historiskt stark idrottsnation som i ett internationellt perspektiv placerar sig högt. Det finns dock vissa oroande signaler om att den långsiktiga konkurrenskraften är på väg att försämrats sett till resultaten och deltagande i en rad olika idrotter. Av de ovan nämnda idrotterna hävdar sig Sverige bra i orientering, längdskidåkning och fotboll. I synnerhet gäller det på damsidan. Övriga idrotter såsom golf, simning, ishockey och alpin skidåkning har en klart försämrade resultatnivå.

För sju år sedan hade Sverige totalt sett 13 spelare (8 herrar och 5 damer) bland de 100 bästa på världsrankingen i golf¹⁷. Idag är motsvarande siffra 3 (2 herrar och 1 dam) och ingen är i närheten av topp 10. Från att under många år haft Anna Nordqvist och Henrik Stenson som främsta fanbärare, efter Annika Sörenstam och Jesper Parnevik-eran, har inte tillväxten inom svensk golf varit i närheten av tidigare årgångar.

En världsstjärna som fortfarande presterar på yppersta nivå är simmaren Sarah Sjöström. Hon är dock i dagsläget tämligen ensam. Vid sim-VM i Sydkorea 2019 skickade Sverige en rekordliten trupp som enbart bestod av 7 deltagare jämfört med ett snitt på 15 aktiva de senaste sju långbanemästerskapen.

Även inom ishockey finns det vissa orostendenser. De svenska herrarna rankas tämligen högt och fortsätter att producera många spelare till NHL medan de svenska damerna degraderas till B-gruppen och har succesivt sedan de olympiska framgångarna i början av 2000-talet sakta tappat mark.

Den alpina skidåkningen tycks också ha vissa svårigheter. Antalet herrar (3 st) på topp 100-listan för säsongen 2018–2019 var den lägsta på nästan 20 år och även om damerna (8 st) håller hög nivå så valde Sveriges bästa kvinnliga åkare de senaste åren, Frida Hansdotter, att avsluta sin karriär efter säsongen 2018–2019. På herrsidan fortsätter Sveriges bäst rankade åkare, Andre Myhrer, åtminstone en säsong till men därefter är återväxten tunn. Mattias Hargin, Sveriges tredje bäst rankade åkare avslutade även han sin karriär 2019.

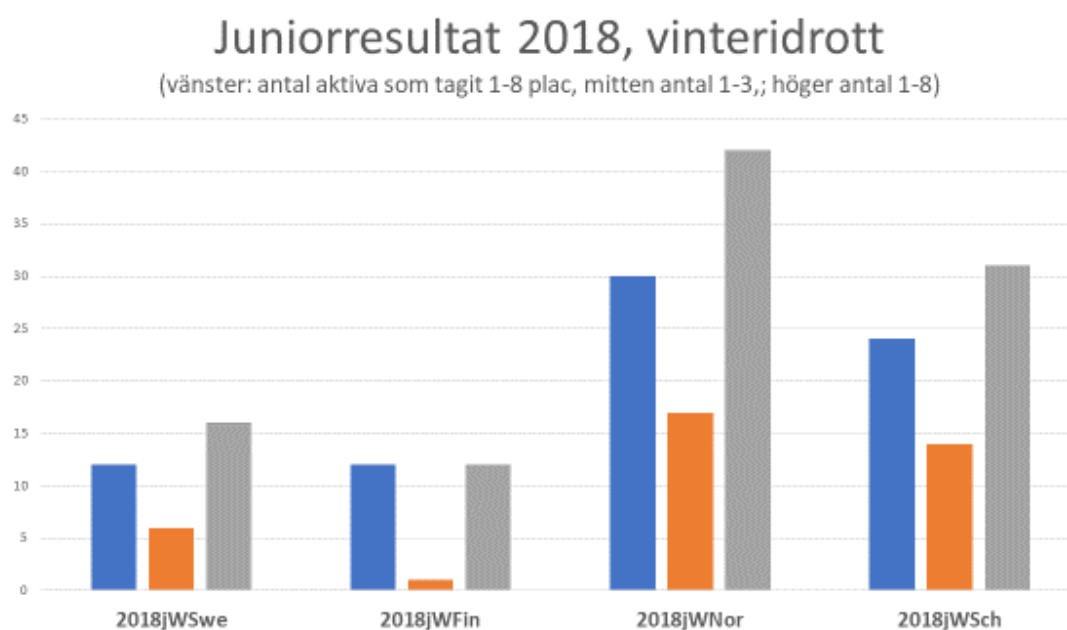
Utöver dessa idrotter finns det några exempel på mindre kommersiella idrotter som varit på gång men kraftigt backat de senaste 3–4 åren. Här återfinns bland annat

¹⁷ <http://www.owgr.com/about?tabID=%7bBBE32113-EBCB-4AD1-82AA-E3FE9741E2D9%7d> och <https://www.wwgr.net/Rankings/2019-11-03>

fäktning som inte längre har någon fäktare på dam- eller herrsidan topp 100. De hade fyra damer topp 100 för fyra säsonger sedan. Även konståkningen har haft en liknande utveckling även om de behåller aktiva på topp 100-listan. Det är dock samma individer som för fyra-fem år sedan och deras individuella ranking har försämrats.

I olympiska idrotter, fångat i den tyska databasen Bikila¹⁸, kan en möjlig förklaring till att få ”nya” aktiva verkar ta steget upp till toppnivån spåras som att Sverige har färre junioraktiva som gör toppresultat i juniorsammanhang. Som synes av nedanstående figurer gäller det både vinter- och sommaridrott. Liksom på seniorsidan tycks de svenska idrottarna dock vara duktiga på att prestera då det gäller, det vill säga även från färre aktiva får vi förhållandevis många medaljer.

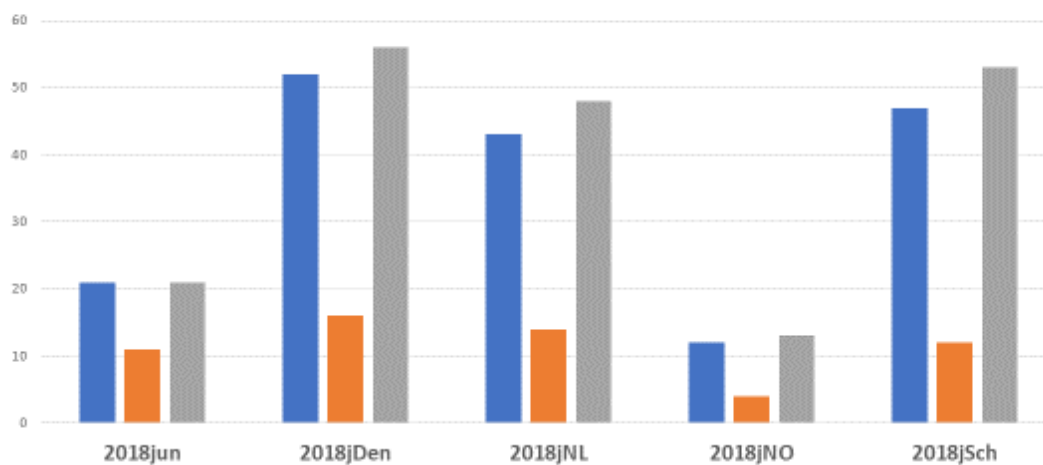
Figur 2 Antal aktiva på placering 1-8, antal medaljer samt antal 1-8 placeringar totalt sett. Olympiska vinteridrott

¹⁸ Från Dr Hartmut Sandner, Institute for Applied Training Science, Leipzig (IAT)

Juniorresultat 2018, sommaridrott

(vänster: antal aktiva som tagit 1-8 plac, mitten antal 1-3,; höger antal 1-8)

Figur 3 Antal aktiva på placering 1-8, antal medaljer samt antal 1-8 placeringar totalt sett. Olympisk sommaridrott.

Nedan (figur 4) visas ett urval av idrotters prestationer i förhållande till världsrankingen. Rött indikerar en sämre bästaplacering på världsrankingen idag (senaste tre åren) jämfört med åren 2009–2011 (i vissa fall annat referensår då inte statistik/världsranking funnits tidigare), gult en placering på samma nivå och grönt en förbättrad placering. Detsamma gäller för antalet på topp 100 (i vissa fall annat spann på grund av idrottens storlek).

Gren	Dam/Herr	Utveckling världstopp	Utveckling antal i världstopp
Alpin skidåkning	Dam	●	●
Alpin skidåkning	Herr	●	●
Badminton (från 2012)	dam	●	●
Badminton (från 2012)	herr	●	●
Bordtennis	dam	●	●
Bordtennis	herr	●	●
Dressyr	mixed	●	●
Fäktning Värja	dam	●	●
Fäktning Värja	herr	●	●
Golf	Dam	●	●
Golf	Herr	●	●
Hoppning	mixed	●	●
Konståkning	dam	●	●
Konståkning	herr	●	●
Landsvägscykel	herr	●	●
landsvägscykel	dam	●	●
Längdskidor (topp 50)	dam	●	●
Längdskidor (topp 50)	herr	●	●
Mountainbike	dam	●	●
Mountainbike	herr	●	●
Orientering (från 2014)	dam	●	●
Orientering (från 2014)	herr	●	●
Recurve (från 2016)	dam	●	●
Recurve (från 2016)	herr	●	●
Shorttrack (topp 50)	dam	●	●
Shorttrack (topp 50)	herr	●	●
Simhopp (topp 50)	dam	●	●
Simhopp (topp 50)	herr	●	●
Skicross	dam	●	●
Skicross	herr	●	●
Skidskytte (topp 50)	dam	●	●
Skidskytte (topp 50)	herr	●	●
Kanot 200 m, 1000 m (från 2011, topp 50)	dam	●	●
Kanot 200 m, 1000 m (från 2011, topp 50)	herr	●	●
Squash (från 2014)	dam	●	●
Squash (från 2014)	herr	●	●
Tennis	Dam	●	●
Tennis	Herr	●	●

Figur 4 Utveckling urval av idrotter 2009–2019 avseende positioner på världsrankingen.

För att bredda bilden inkluderas även ett antal idrotter, inklusive några lagidrotter, där inte världsrankingen åtminstone hittills (förutom fotboll) haft någon signifikans för att bedöma slagstyrkan på aktuellt landslag. Utan här har antalet medaljer/placeringar på mästerskap (EM och VM) samt deltagande i VM fått utgöra bedömningsgrunden.

SF	Gren	Dam/Herr	Utveckling placering VM/EM	Utveckling deltagande
Basketförbundet	Basket	dam	●	LAGIDROTT
Basketförbundet	Basket	herr	●	LAGIDROTT
Fotbollförbundet	Fotboll	dam	●	LAGIDROTT
Fotbollförbundet	Fotboll	herr	●	LAGIDROTT
Ishockeyförbundet	Ishockey	dam	●	LAGIDROTT
Ishockeyförbundet	Ishockey	herr	●	LAGIDROTT
Volleybollförbundet	Volleyboll	dam	●	LAGIDROTT
Volleybollförbundet	Volleyboll	herr	●	LAGIDROTT
Brottningsförbundet	Brottning-grek rom	dam	●	●
Brottningsförbundet	Brottning-grek rom	herr	●	●
Friidrottsförbundet	Friidrott	dam	●	●
Friidrottsförbundet	Friidrott	herr	●	●
Simförbundet	Simning	dam	●	●
Simförbundet	Simning	herr	●	●

Figur 5 Utveckling urval av idrotter 2009 - 2019 avseende resultat på EM/VM samt deltagande på VM i individuella idrotter.

Sammantaget visar dessa figurer att det finns en del glädjämnen och ett antal idrotter som verkar bibehålla sin konkurrenskraft över tid. Det är dock flera idrotter där både den bästa rankingen försämrats och antalet individer i slagkraftig position har minskat.

Även om det statistiska underlaget är betydligt mera begränsat inom paraidrotten (se mera utförligt avsnittet om Paralympics nedan) är det väldigt tydligt att Sverige även här var tidigt framgångsrikt. En orsak till detta är att Sverige ända fram till runt 1980 samlade människor med funktionsnedsättning till institutioner¹⁹, åtskilda från övriga samhället. Här erbjöds gott om idrottsliga aktiviteter för målgrupperna. Då dåvarande handikappidrotten startade på allvar, och det första Paralympics arrangerades, hade svenska idrottare med funktionsnedsättning därför ett stort försprång. Detta har nu hämtats upp av andra länder och deras satsningar.

Förutsättningarna för att bli internationell elitidrottare med funktionsnedsättning i Sverige idag tycks ytterst svåra. Till att börja med är det tio gånger vanligare med dålig hälsa bland personer med funktionsnedsättning än hos övriga befolkningen, till stor del förklarad av att andelen som är fysiskt aktiva är betydligt lägre. För individer som är beroende av färdtjänst är antalet resor så begränsade att de inte räcker för att ta sig till och från träning, utöver de vardagsresor som de är tilldelade. Individer som har behov av hjälpmedel ser dessa begränsade till enbart vardagssituation och inte till det som behövs för att vara aktiv i en idrott. Likadant för personer som är i behov av ledsagning där antalet timmar är så begränsade att det inte är möjligt att få den hjälp som behövs för att kunna genomföra träning och tävling. Samtliga dessa faktorer innebär så stora såväl ekonomiska som praktiska hinder att personer med funktionsnedsättning väljer bort fysisk aktivitet. För de som trots hindren väljer att satsa elitmässigt åtgår enorma

¹⁹ <https://www.nordiskamuseet.se/artiklar/kort-historik-om-funktionsnedsattning>

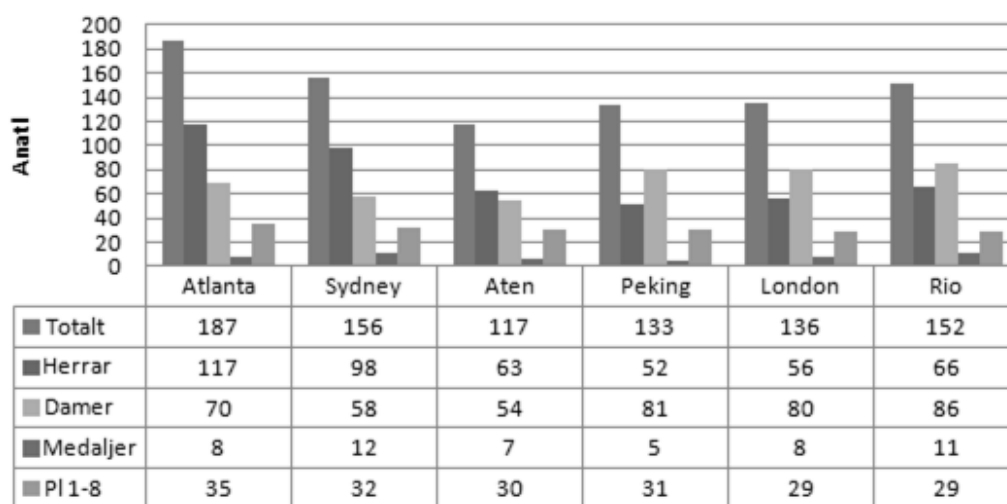
resurser för att lösa den logistik som krävs vilket begränsar möjligheten till träning och den vila som behövs för att fullt ut konkurrera.

Historiskt sett har inte den svenska staten fördelat utpekade resurser till elitidrotten förutom ett stöd till olympiskt och paralympiskt deltagande. Med statens goda minne har dock dåtidens och nutidens SF-stöd kunnat nyttjas till förbundens verksamhet där elitidrotten ofta stått för en betydande del. Det var först efter en överenskommelse 1998 mellan SOK, regeringen och näringslivet som staten avsatte öronmärkta pengar i regleringsbrevet till en talangsatsning vilket initialt inkluderade ett stöd till SOK och efter något år följdes av ett stöd också till (dåvarande) Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté. Talangsatsningen fanns i denna form under drygt 10 års tid, innan den blev en del av det samlade elitidrottsstödet. Detta skedde 2009 då regeringen beslutade om att avsätta 212 miljoner kronor från Svenska Spel för en särskild flerårig, idrottsövergripande, satsning (2009–2013) på elitidrotten. Under denna period justerade även riksdagen idrottsförordningen genom att addera att *“statsbidrag får även stödja verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft”* i syftet med statsbidraget. Sett till den senaste 10-årsperioden har stödet som använts för att utveckla elitidrotten (stöd till SF) inom det samlade statsanslaget inte förändrats markant utan utgör för 2018 ca 5 %²⁰ av samtliga utbetalda stöd.

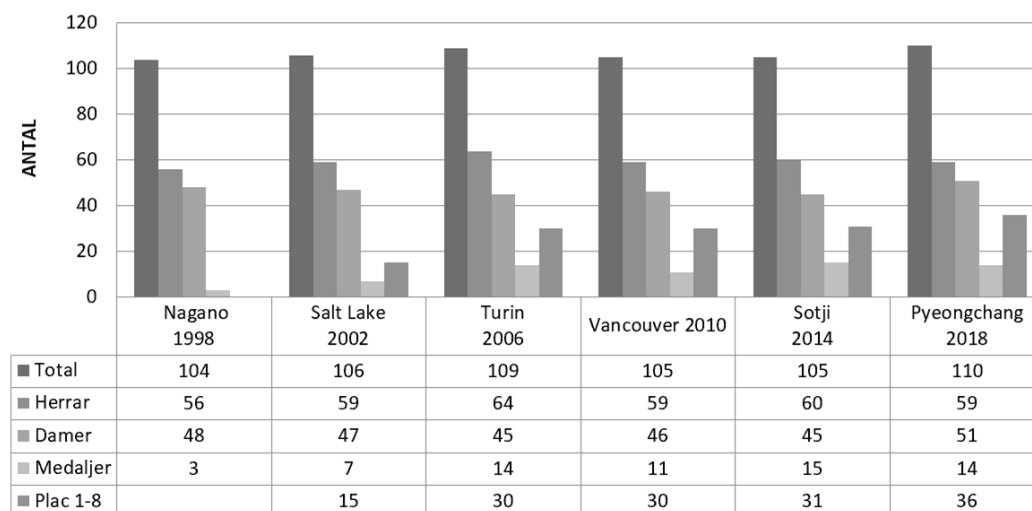
²⁰ I denna summa inräknas inte stödet till olympiskt och paralympiskt deltagande.

Bilaga 2: Sverige i Olympiska spel

Sverige är ett av ett tjugotal länder som satsar på både sommar och vinter-OS vilket är en utmaning för ett litet land. Det syns en vikande trend inom herridrotten med färre manliga deltagare, framförallt på sommarsidan (figur 6). Samtidigt står sig Sverige starkt på damsidan och tar numera fler medaljer här än på herrsidan (figur 6 och 7).

Figur 6 Historik över truppstorlek (exklusive lagidrotter), medaljer och 1-8 placeringar i sommar-OS sedan 1996

Figur 7 Historik över truppstorlek (exklusive lagidrotter), medaljer och 1-8 placeringar i vinter-OS sedan 1998

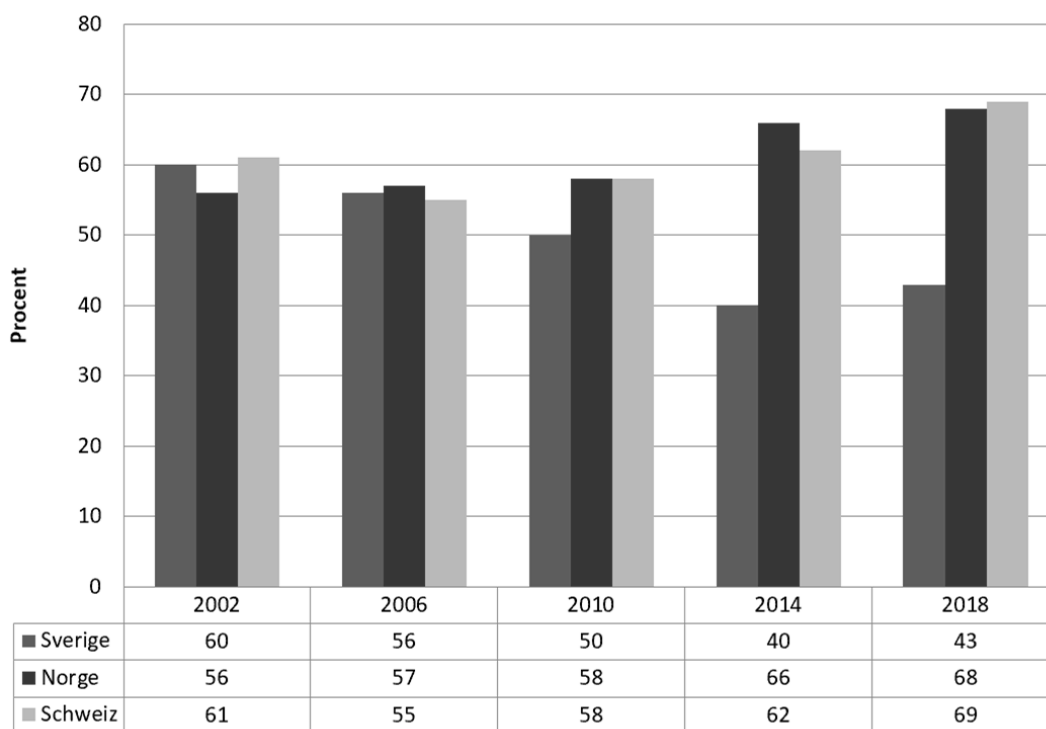

Vid senaste spelen i Sydkorea blev Sverige bästa nation, sett till damresultaten. Samtidigt börjar en vikande trend på herrsidan bli tydlig även inom vinter, kanske bäst illustrerad av de försämrade resultaten inom längdskidåkning (tabell 3). Givetvis kan detta vara en tillfällighet på grund av generationsskifte inom landslaget. Men, liknande tendenser går att se även i andra idrotter.

Tabell 3 Svensk medaljfördelning herrar och damer, längdskidåkning

Längd	2002	2006	2010	2014	2018	Totalt
Herrar	1	4	4	7	0	16
Damer	0	1	3	4	6	14
Totalt	1	5	7	11	6	30

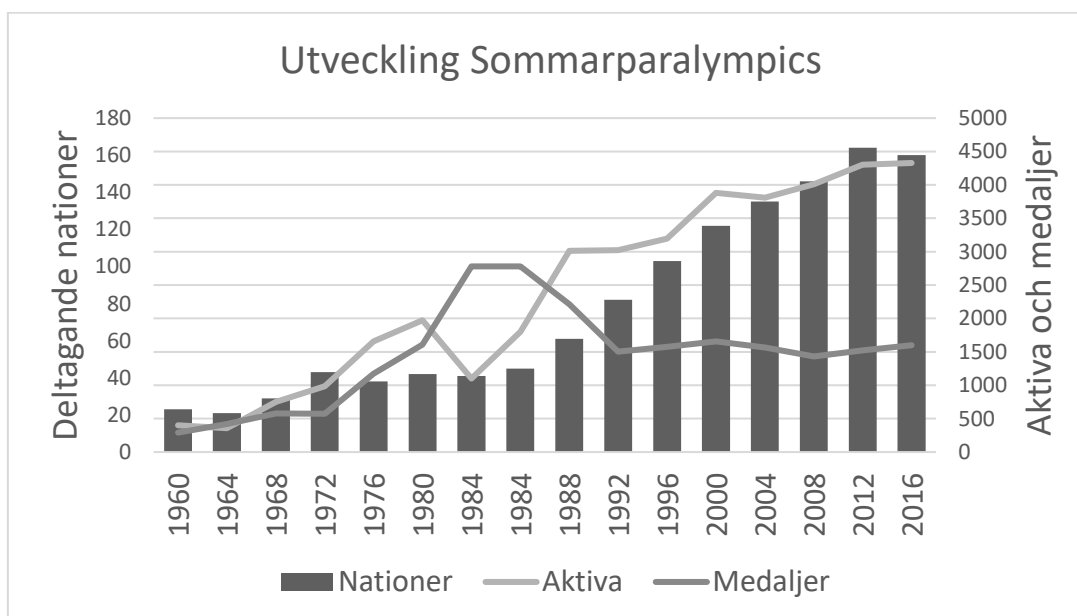
Sverige håller uppe storleken på trupperna såväl på sommar- som vintersidan. Samtidigt syns att vi startar i färre grenar. På vintersidan är antalet grenar som vi har tävlande i betydligt färre än för tio-femton år sedan. Det ser med andra ord ut som att vi har fler startande men i färre antal idrotter/grenar. Detta samtidigt som det totala antalet grenar stadigt ökar på OS-programmet.

Figur 8 Antal grenar (i procent) som tre länder deltar i vid OS

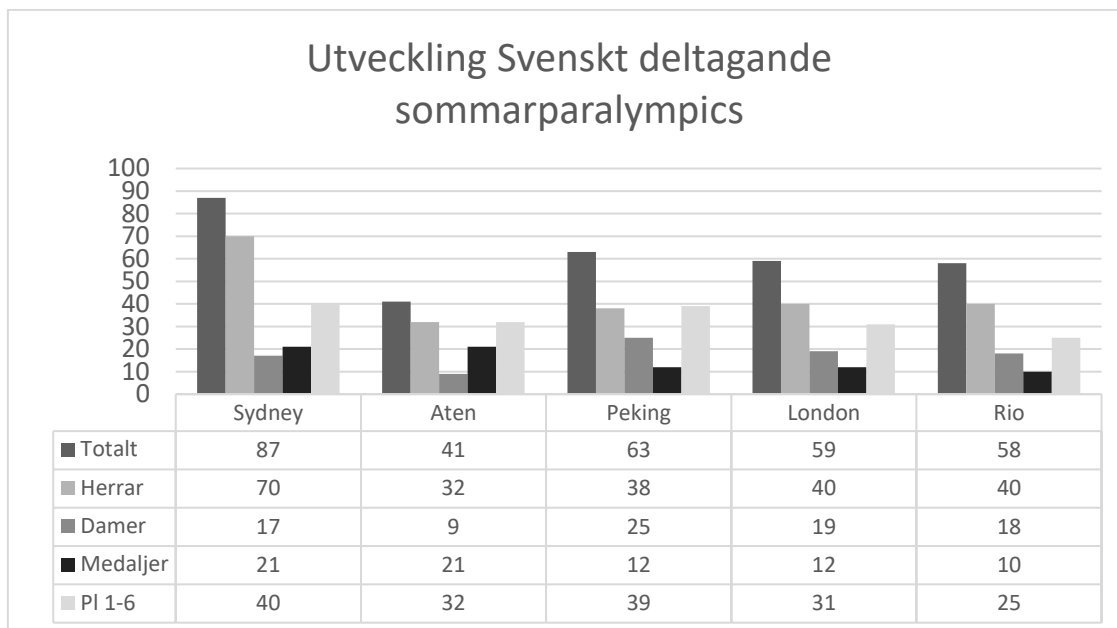
Bilaga 3: Sverige i Paralympiska spel

Vid starten av de paralympiska sommarspelen för 60 år sedan var Sverige en av förhållandevis få nationer som deltog. Det gjorde att Sverige tidigt erövrade många medaljer. Från och med Seoul 1988 genomförs Paralympics i direkt anslutning till OS och från dessa spel kan man se en markant ökning av såväl deltagande nationer som antalet aktiva. Samtidigt minskade antalet utdelade medaljer då klassificeringssystemet förändrades vilket innebär färre medaljevent. Tack vara Sveriges tidiga framgångar ligger vi på tionde plats i den totala medaljligan på sommarspelen med 225 guld och totalt 608 medaljer. Men med den markant ökade konkurrensen har resultaten försämrats med tiden (figur 9).

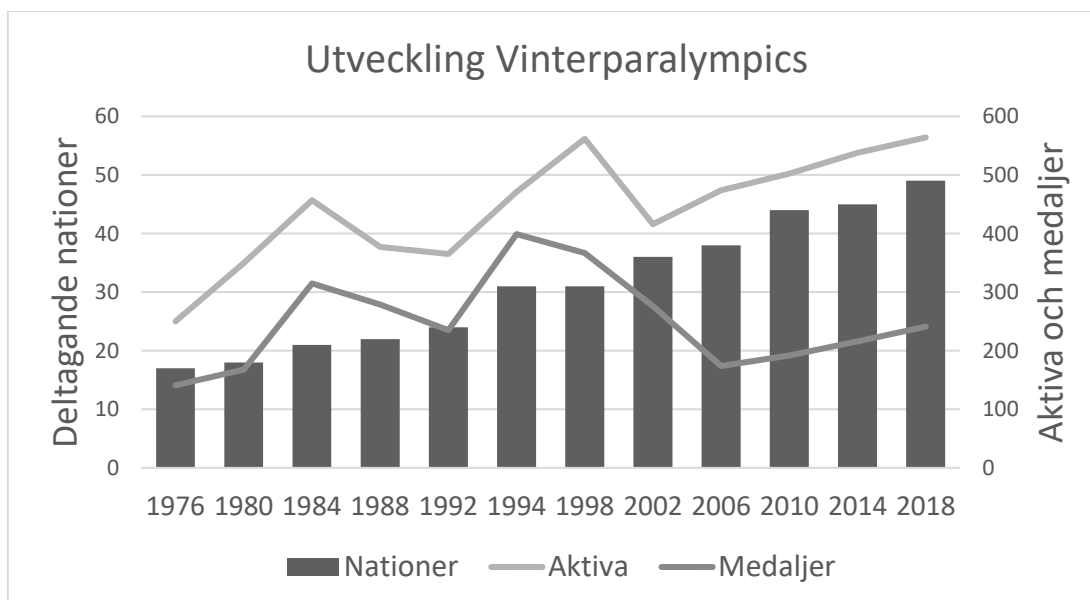
Figur 9 Antal nationer, aktiva och antal tillgängliga medaljer i Paralympiska sommarspel

Sett till senare tiders utveckling på sommarspelen (figur 10) kan noteras att Sverige minskat både antal medaljer och topp 6 placeringar. Även detta är en klar effekt av att många andra länder markant har ökat sin satsning på den paralympiska idrotten. De paralympiska trupperna har större andel män än de olympiska trupperna vilket förklaras av att det finns färre grenar och medaljmöjligheter för kvinnor än för män. Den Internationella Paralympiska Kommittén (IPC) driver dock förändring och har som mål att till Tokyo ha nått jämställdhet. För Sveriges del vann kvinnorna 7 av de 10 svenska medaljerna i Rio.

Figur 10 Deltagare, antal medaljer och placeringar 1–6 för Sverige i Paralympiska sommarspel

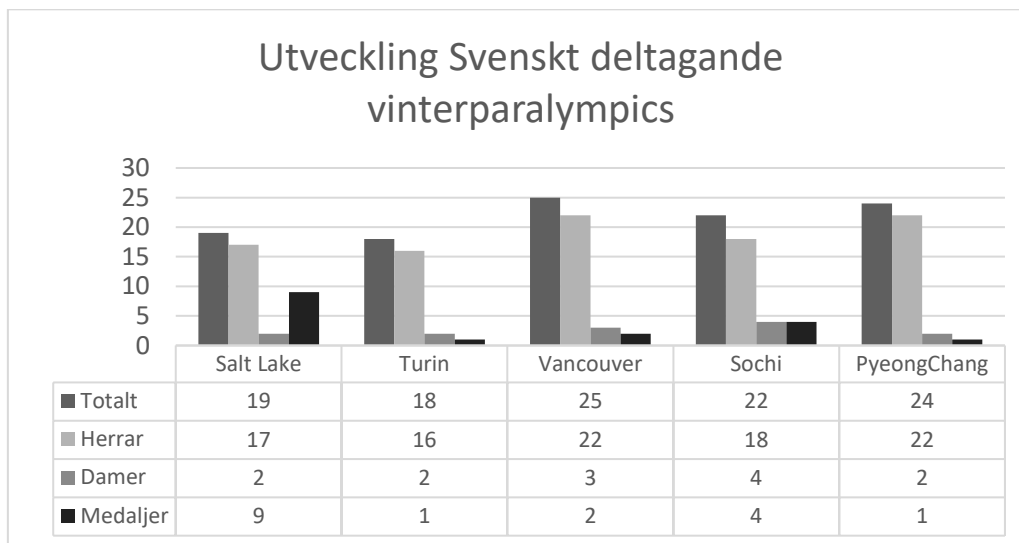
Ser vi till vinterspelen (figur 11) är historien betydligt kortare då de första spelen genomfördes 1976. Även här är det tydligt hur antalet medaljer som delas ut minskat markant mellan 1994 och 2006 trots att flera nya grenar tillkommit. Orsaken är att fler klasser slagits ihop och därmed markant ökat konkurrensen samt bidragit till betydligt tuffare villkor att kvala in till spelen. Från 2006 till 2018 har dock antalet tillgängliga medaljer ökat något, om än inte i takt med ökningen av antalet aktiva.

Figur 11 Antal nationer, aktiva och antal utdelade medaljer i Paralympiska vinterspel

Även för andra nordiska länder går att se hur medaljflödet har minskat på senare tid. Norge toppar dock medaljligan totalt sett med Finland på 6:e plats och Sverige på en tolfte plats. Även Norge och Finland har dock tappat rejält på sistone.

Sveriges trupper i vinterparalympics (figur 12) är betydligt mindre än vid sommarspelen. Vad gäller könsfördelningen på vinterspelen så är den än skevare. En stor del i detta är att paraishockeyn procentuellt är en stor idrott som enbart finns för herrar.

Figur 12 Deltagare och antal medaljer för Sverige i Paralympiska vinterspel

Bilaga 4: Omvärldsperspektivet

Sedan en tid finns det tecken på att många länder i världen lägger allt större vikt vid elitidrottsframgångar, och då företrädesvis olympiska och paralympiska resultat. I forskningen om utvecklingstendenser inom internationell elitidrott används begreppet ”global kapprustning” (De Bosscher, et. al, 2008) för att fånga den ökade konkurrens som uppstått i takt med att allt fler länder satsat allt större resurser i syfte att tillförsäkra sig medaljer och framträdande positioner i internationella tävlingssammanhang. I syfte att närmare studera vad andra länder gör i sina satsningar har några länder valts ut.

- Storbritannien – det land som gjort störst framsteg i olympiska och paralympiska sammanhang på senare år.
- Kanada – som initierade sin satsning (inom ramen för Own The Podium) inför hemmaspelen 2010.
- Danmark – som med Team Danmark skapat ett nytt koncept i en egen organisation för elitidrottsstöd.
- Schweiz – som i population påminner om Sverige och dessutom presterar ungefär i paritet med Sverige.

Arbetsätt och verksamhet

Storbritannien

- Har en budget på ca 1,7 miljarder kr/år från statliga medel och lotteripengar. Satsningen är i dagsläget säkrad till 2021.
- Riktat in stödet på talang- och elitutveckling samt stora mästerskap/”major events” (internationella tävlingar) i landet.
- Har som övergripande vision att inspirera nationen, ”Inspire a nation” och att skapa internationell respekt, genom olympiska och paralympiska medaljer.
- Bygger sin satsning runt principen ”no compromise”, innebärandes att den som bedöms ha förutsättningar att ta en medalj ska kunna göra allt som krävs. Annars satsar man inte.
- Jobbar ingående med så kallade ”performance advisors” som närmaste kontakt med förbundens elitidrottsliga ledning (performance director). Dialogen är tämligen enkel och bygger på tre frågor 1) vilka är er medaljkandidater? 2) vad behöver de göra för att ta medalj? 3) vad kostar detta? Den som är ”performance advisor” gör en investeringsrekommendation som sedermera beslutas av högre instans (styrelse).
- Satsat mycket på English Institute of Sport med välutbildade experter och forskning inbäddad i förbundens verksamhet.

- Omfattande "Athletes Personal Award" som täcker levnadsomkostnader för aktiva. Räknas av mot individens egna intäkter men först från en inkomst på 65 000 GBP (ca 800 000 kr).

Kanada

- Budget på 500 miljoner kr/år.
- Stödet kanaliseras till coaching/tekniskt ledarskap, träning och tävling, idrottsvetenskap och idrottsmedicin (sports science and sport medical support) som organisationsutveckling och organisationskapacitet för att leda och driva ett effektivt "high performance program".
- Visionen är "For Canada to be a world leader in sport (olympisk och paralympisk idrott).
- Jobbar med vad man kallar "podium excellence" vilket motsvarar stöd till de bästa, med kapacitet att ta medalj, samt "system excellence" som framför allt handlar om att utveckla system som över tid kan utveckla aktiva.
- Sätter stor stolthet i devisen "Don't tell us – show us!" innebärande stort fokus på faktaunderbyggda analyser för att motivera satsningar.
- Individuellt ekonomiskt stöd till 489 aktiva (strong, moderate and dark horse) som uppdateras 3 ggr/år.
- Styr förbunden via ingående inblandning vid anställningen av så kallade "high performance directors" där man också är med och finansierar.
- Den ekonomiska stöttningen är inriktad på att utgöra ett "award, not reward", dvs det ska möjliggöra en satsning i en idrott, och/eller för en idrottare, där det finns potential för toppresultat.
- Own the podium, den organisation som utgör elitidrottsstödet, har inga egna pengar att fördela utan ger "funding recommendations" som Sport Canada verkställer.

Danmark

- Budget på 250 miljoner kr/år som i princip bara satsas på sommaridrotter.
- Övergripande mål är att utveckla elitidrott med socialt stöd samt att vara topp 5 i världen bland länder med mindre än 10 miljoner invånare.
- Stödet inriktas på innovation, resurser och samspel (med förbund, aktiva, tränare).
- Till grund för stödet till förbunden ligger en Masterplan (disciplinanalys) utifrån vilken stödet beslutas.
- Satsar, via Team Danmark, på 25 förbund varav 8 kategoriseras som världsklassförbund och 17 som elitförbund, baserat på förbundens prestationer.

- Ger stöd till 450 aktiva (carded athletes) i en elitgrupp och en världsklassgrupp samt utöver det en bruttogrupp som får del av viss service och vissa tjänster (dock ej några medel).
- Är en fristående organisation med en styrelse tillsatt av kulturdepartementet.

Schweiz

- Har en budget på 650 miljoner kr/år.
- Målet är att stärka idrottsliga resultat.
- Arbetar genom förbund, snarare än mot aktiva direkt. Vill vara en "critical friend" som bidrar till utveckling.
- Kategoriserar förbund med ett omfattande och komplicerat poängsystem.
- Ställer krav på tränarutbildning för att idrotter ska få del av pengar.
- Har väldigt många "carded athletes". 650 i den främsta satsningen och totalt hela 1700 stipendier.
- Finns en koppling till militären där elitidrottsaktiva i satsningen kan ha en anställning.
- Har flera centrumbildningar med ett tydligt nationellt centrum i Magglingen. Kan sägas motsvara kombinationen GIH och Bosön, med ett nära samarbete med idrotten.

Norge

Även om arbetsgruppen inte gjort ett specifikt besök i Norge har vi nära relationer med Olympiatoppen vilket gett möjligheten att ändå beskriva Norges satsning på tämligen ingående sätt. Norge är förmodligen också, tillsammans med Danmark och Holland, det land som i såväl struktur som upplägg mest liknar Sverige, även om Olympiatoppen har ett tydligt specifikt uppdrag (beslutat av NIF:s årsmöte samt inkluderande det olympiska och paralympiska uppdraget) och även rent organisatoriskt skiljer sig från den svenska modellen.

- På uppdrag av Norges Idrottsförbund har Olympiatoppen ansvar för prestationsutveckling inom norsk idrott i samspel med specialidrottsförbunden. Olympiatoppen har en tydlig vision: Man ska leda och träna bäst i världen. Olympiatoppen kvalitetssäkrar, utmanar och stödjer toppidrotten för särskilt utvalda förbund och idrotter.
- Mål: Topp 3 inom vinternationer (Topp 10 Paralympics) och Topp 25 på sommarsidan (Topp 30 Paralympics)
- För att få samarbeta med Olympiatoppen och vara ett utvalt förbund skall förbunden 1) ha ansvaret för sin toppidrott, 2) ha strategier av hög kvalitet som gör det möjligt att uppnå höga mål, 3) ha konkreta utvecklings- och resultatmål för sitt

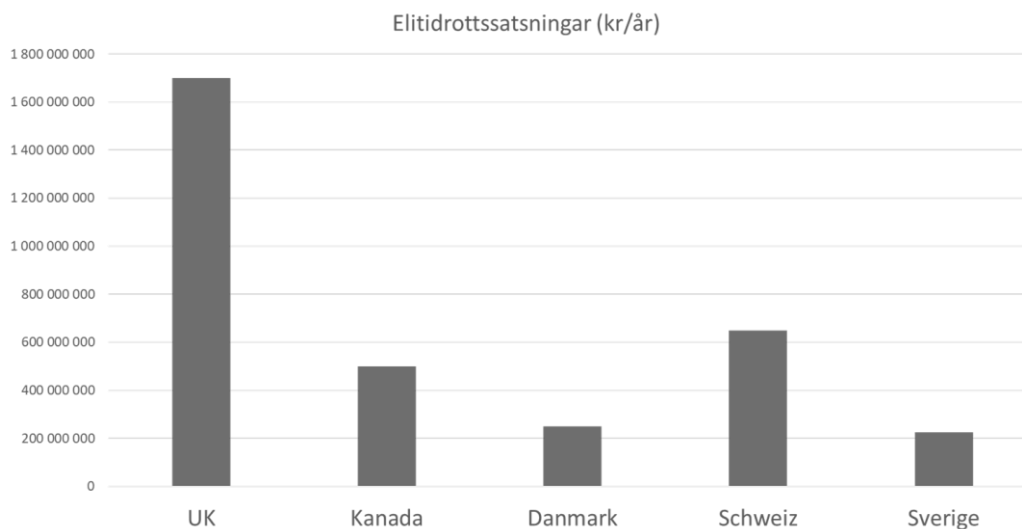

toppidrottsarbete från väl genomarbetade målprocesser och 4) ha organiserat sitt toppidrottsarbete under en tydlig toppidrottsledning.

- Olympiatoppen gör tydliga fyraårsplaner med förbunden med tydlig inriktning på att OS är målet i cykeln. En coach från Olympiatoppen är primär kontakt och processledare i detta arbete.
- Det finns tydliga kriterier för vilka SF som Olympiatoppen ska samarbeta med och vilka konsekvenser det innebär att göra det. I dessa ingår bland annat krav på förbundets toppidrottsstrategi, organisation/landslagsmodell, kompetens, träningskvalité och dokumentation. Särskild vikt läggs vid samspel mellan SF och Olympiatoppen. Det är frivilligt att samarbeta med Olympiatoppen, ingen ”rättighet”, tvärtom ställs höga krav på de SF som valts ut.
- Olympiatoppen har A-, B- och utvecklingsstipendier (120 000 – 60 000 med inkomstgränser). Om en aktiv kommer över inkomstgränsen för stipendium kan den aktives SF ansöka om att annan lovande aktiv (talang) kan få erhålla stipendiet istället. Detta gör att idrotten/SF inte förlorar stipendiepengar. Stipendiater har också fri träning, ett antal lunch- och middagsmål, service med mera på Olympiatoppens träningscenter (Oslo eller på deras regionala center). Stipendiet söks en gång/år och gäller årsvis.
- Olympiatoppens budget är på 140 mkr årligen. Förberedelser och genomförande av OS respektive Paralympics ligger utanför detta. Ca 70 miljoner går ut till förbunden i olika stöd till toppidrotten inom respektive utvald idrott inklusive stipendier. Cirka 70 miljoner går till driften av Olympiatoppen och de regionala centren (infrastruktur), kompetensstöd och liknande (personal). Man har ett stort nationellt center i Oslo och i tillägg har man numera byggt upp åtta regionala centra. Olympiatoppen har nära samarbete med Norges Idrottshögskola (NIH) och andra akademiska miljöer vid de regionala centren. I dessa miljöer har man en uttalad ambition att bedriva praktiktäna forskning.
- Den norska staten satsar 4–5 miljoner norska kronor årligen på vart och ett av fyra FoU-centra (med lika mycket från respektive lärosäte). Detta ger ytterligare 40 miljoner på praktiktäna FoU årligen.

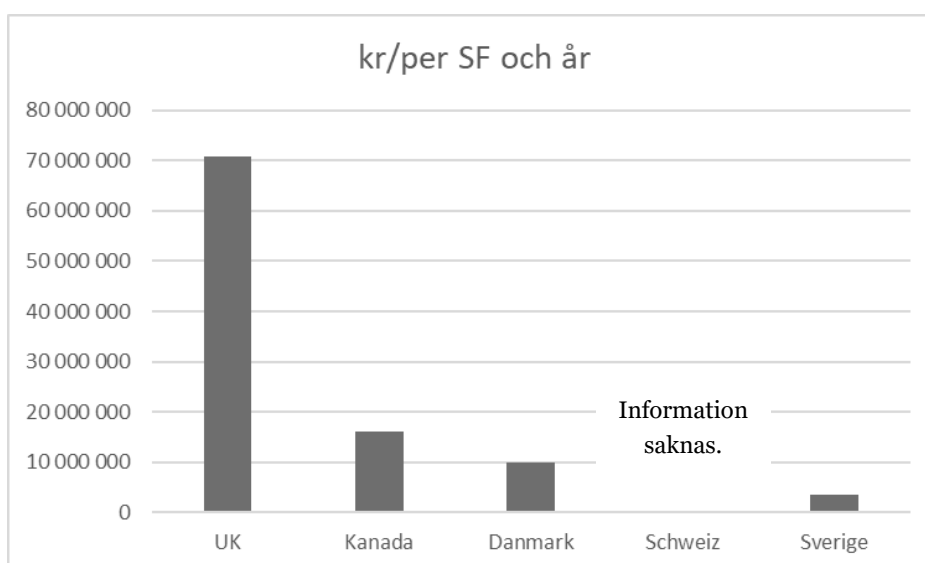
Ekonomisk jämförelse

Sett till den totala ekonomin är det tydligt att den svenska elitidrottssatsningen i sammanhanget är tämligen modest. Figuren (13) nedan visar på skillnaderna.

Figur 13 Studerade länders totala satsningar i kronor per år.

Om man i stället analyserar satsade kronor per förbund och år blir skillnaden ännu större (figur 14). Detta då andra länder prioriterar hårdare, och väljer ut ett färre antal förbund/idrotter som man satsar på (Schweiz har inte givit någon information om hur många förbund som ingår i satsningen).

Figur 14 Satsade kronor per det antal förbund som satsningen omfattar per år.

Mot bakgrund av dessa siffror tycks det tydligt att Sverige behöver en ny injektion – ett rejält lyft när det gäller ekonomiska resurser till elitidrott. Tilläggas kan att det finns viss variation avseende vilken, om någon, satsning länderna gör på idrott för personer med respektive utan funktionsnedsättning. Storbritannien är den nation som gör minst skillnad på olympisk och paralympisk idrott.

Bilaga 5: SPLISS – en internationell jämförelse

2008 publicerades de första resultaten från det omfattande forskningsprogram som fått namnet SPLISS = Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success²¹. Forskningsprogrammet bygger på en teoretisk modell som består av nio fundament som tagits fram genom att definiera ett antal kritiska framgångsfaktorer. Faktorerna är identifierade som viktiga komponenter i elitsatsningar i länder som varit framgångsrika i elitidrotts-sammanhang. Dessa kritiska framgångsfaktorer har sedan jämförts och analyserats i ett stort antal länder. De nio fundamenten är:

1. Ekonomiskt stöd till idrott i allmänhet och elitidrott i synnerhet
2. Ledning, organisation och struktur av elitidrott (utveckling av elitidrottsprogram)
3. Möjligheter att utöva idrott
4. Talangidentifikation och talangutveckling
5. Idrottskarriärstöd och stöd efter avslutad idrottskarriär
6. Träningsfaciliteter (dvs. ytor för idrottsutövande)
7. Tränarstöd, tränarutveckling och möjligheten att verka som tränare
8. Internationell matchning
9. Relevant forskning

Sverige valde att inte delta i SPLISS studien, vilken utvecklades med ytterligare länder efter 2008, med hänvisning till att Centrum för Idrottsforskning fått ett regeringsuppdrag att se över det svenska elitidrottssystemet (det som 2011 blev rapporten För framtids segrar). Eftersom Sverige inte var med har arbetsgruppen enbart uppskattat Sveriges värden i relation till de länder som studerats i omvärldsanalysen och även i relation till de länder som ingått i SPLISS-studien. Nedanstående tabell (tabell 4) har därmed skapats. Det är viktigt att påpeka att siffrorna i tabellen avser olympisk idrott och inget annat. Parasporten är därmed inte inkluderad.

²¹ De Bosscher, V., Bingham, J., Shibli, S., Van Bottenburg, M., De Knop, P. (2008). The global Sporting Arms Race. An international comparative study on sports policy factors leading to international sporting success.

Tabell 4 Sverige i relation till andra länder i SPLISS-studien (Sveriges siffror är uppskattade av arbetsgruppen)

Faktor	Sverige	Frankrike	Australien	Japan	Korea	Holland	Kanada	Danmark	Schweiz	UK	Norge	Nya Zeeland
1. Finansiellt stöd till elitidrott	1	4	4	4	4	3	4	2	3	5	2	3
2. Organisation, styrning och koordinering av	2	2	4	3	3	4	4	3	4	3	4	4
3. Möjlighet att idrotta för barn och unga	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4
4. Talang identifikation och talangutveckling	2	3	3	3	3	4	2	3	3	5	3	3
5. Stöd till livet efter karriären	2	5	5	4	4	5	4	4	4	4	3	4
6. Anläggningar för elitidrott	2	4	4	5	4	4	4	4	3	4	4	4
7. Tränarutbildning och möjligheter till arbete	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4
8. Tävlingar & int evenemang	4	3	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4
9. Forskning & innovation	2	4	5	4	3	3	4	4	4	5	4	3

Att Sverige värderats så lågt i jämförelse med andra länder kan nog till stor del förklaras av bristande ekonomiska resurser. Men också med det faktum att den svenska modellen är annorlunda, till exempel med ett omfattande ideellt ledar- och tränarskap i föreningsverksamheten. Därför går det att misstänka att en brist på arbetsmarknad/möjlighet att verka som tränare kompenseras av att möjligheten att idrotta för barn och unga är stor.

Bilaga 6: Några tankar om ekonomiskt tillskott till svensk elitidrott, med internationellt fokus

En avgörande del av utförd analys är att svensk elitidrott behöver ett kraftfullt ekonomiskt tillskott för att utveckla och förbättra landslagsprogrammen, aktivas sociala situation, tränartjänster samt genomföra utvecklingsarbete i olika former. Det behövs ett ekonomiskt lyft!

I huvudsak finns det tre olika tillvägagångssätt för att lösa en ökad finansiering till elitidrotten. De tre sätten är möjliga att kombinera då de inte utesluter varandra. Samtidigt är ingen av vägarna att betrakta som enkel och för att lyckas krävs sannolikt ett genombrott av helt nytt och annorlunda slag. Nummer två, ökade kommersiella resurser, får egentligen sägas vara helt oprövad, åtminstone inom ramen för en samordnad, samlad, idrottsövergripande elitidrottsatsning. De exempel som finns här är SOK:s Topp och Talangprogram samt motsvarande satsning i den paralympiska idrotten vilka genererar en hel del kommersiella medel till olympiska och paralympiska idrotter.

1. Nytt statligt stöd
2. Kommersiellt stöd till Samordnat Elitidrottsstöd
3. Omfördelning av innevarande statligt stöd

Statligt stöd till elitidrott

Elitidrotten har aldrig haft en framträdande roll i svensk politik och inte heller i idrottspolitiken genom åren. Det är tydligt att varken staten eller kommunerna, med några få undantag, haft elitidrotten som högsta prioritering. Därmed inte sagt att det saknats satsningar och inte heller att exempelvis kommunerna genom åren skapat goda förutsättningar för många elitidrotter. I den senaste idrottsutredningen²² från 2008 skriver statens utredare att den historiska inställningen till elitidrott varit *“Elitidrotten var inte bra i sig själv – den var ett medel för andra – breddidrottsliga – mål.”* och *“Viktigare än att legitimera elitidrotten som ett självständigt kulturfenomen var således att markera principen att statligt stöd inte kunde komma ifråga för den s.k. ”kommersiella underhållningsidrotten”.*

²² Föreningsfostran och tävlingsfostran, <https://www.regeringen.se/49bb97/contentassets/8c90eac531c04dd7909a71a599f27b82/foreningsfostran-och-tavlingsfostran---en-utvardering-av-statens-stod-till-idrotten-hela-dokumentet-sou-200859>

Denna inställning har varit mer eller mindre intakt även om RF sedan 2012 haft möjligheten via sitt regleringsbrev att *“stödja verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft”*. Regleringsbrevet har dock åtföljts av riktlinjer från staten som egentligen aldrig haft några egentliga uttalade elitidrottsambitioner. Det ankommer snarare på RF att utifrån sitt ordinarie statsanslag fördela resurser till elitidrotten i konkurrens med resurser till övriga verksamhetsområden. Ett resultat av denna hållning är att det statliga stödet till elitidrotten är mer eller mindre intakt sedan 2009, året då regeringen gav klartecken för en särskild, men tidsbegränsad, satsning på elitidrotten. Då som ett resultat av ett överskott på 212 miljoner från Svenska Spel. Sedan dess har det statliga stödet totalt sett ökat till idrotten dock utan att egentligen ge särskilt stort utrymme för RF att utöka elitidrottsstödet, utan att göra avkall på andra områden. Samtidigt har RF inte i sina anslagsframställningar till regeringen varit särskilt proaktiva då andra frågor bedömts som mera möjliga att, via staten, säkerställa resurser till. Det senare kan säkert ses som en indikation på att elitidrotten oftast fört en undanskymd tillvaro på Riksidrottsmöten och därmed sällan målsatts lika tydligt eller frekvent som andra områden. Inte minst den breda barn- och ungdomsidrotten som är utgångspunkten i Strategi 2025.

Baserat på statens historiska inställning till elitidrotten går det att hitta några potentiella ingångar för att föra ett politiskt samtal. För det första finns det en stark historik kring statens välvilja att stödja olika typer av kulturyttringar som annars inte kommer överleva i en kommersiell värld. Statens intresse i sådana fall torde vara att värna om mångfalden inom svensk idrott, också avseende elitidrotten. Ett riktat statligt stöd till de förbund och individer som presterar på yttersta världsnivå men där idrotten har svårt att stadigvarande säkra resurser, skulle därför kunna vara tänkbart. Detta resonemang bygger också på att elitidrotten kan ses som kultur vilket redan 1965 års idrottsutredning *“Idrott för alla”* deklarerade. Här skrev utredarna att elitidrotten bör erkännas som en *”kulturforeteelse i samhället fullt jämförbar med andra sådana”* Inte minst eftersom *“många medborgare uppskattar att besöka idrottsevenemang och följa radions och televisionens idrottsutsändningar”*.

Både idrotten och kulturen inryms idag i anslagsområde 17²³ i statens budget. Kanske kan det i det sammanhanget finnas möjlighet att få staten enligt tidigare värderingar att erkänna elitidrotten som kulturfenomen och därmed också få staten att se på elitidrott som varandes något att stödja helt för dess egen skull. Helt enkelt för att elitidrotten ger värde för en stor andel människor.

Svensk elitidrott borde också kunna användas som ett verktyg för att skapa en positiv bild av Sverige och som hävstång för export- och turismfrågor. 2015 tog Sveriges regering fram en exportstrategi²⁴ med syfte att stärka svensk export för att skapa

²³ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/11/prop.-2018191/>

²⁴ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/exportstrategin/>

tillväxt, sysselsättning och ökat välstånd. Här fanns en insats som specifikt berörde idrotten. Med inriktning mot de globala evenemangen pekade strategin ut att *”Regeringens ska tillsammans med idrottsrörelsen och andra relevanta aktörer verka för att fler internationella arrangemang förläggs till Sverige”*²⁵.

När regeringen presenterade sin nya utvecklade export- och investeringsstrategi hade dock skrivningen om internationella idrottsarrangemang tagits bort, vilket kan tolkas som att regeringen olyckligtvis inte ser denna koppling.

Oavsett detta finns den strategi som RF tillsammans med besöksnäringen tog fram 2013 med ambitionen att arrangera dubbelt så många hållbara idrottsevenemang år 2025 jämfört med 2013. I ”ett land att besöka – en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring”²⁶ vidareutvecklas dessa tankar av den statliga utredningen. I utredningen vars förslag än så länge inte realiserats föreslås bland annat att:

- Regeringen tar en aktiv roll i att visa att nationen ställer sig bakom arrangörer och städer, ett representationsstöd, i ett urval av stora internationella idrottsevenemang.

Utredningens bedömning är att ”Destinationer och evenemangsarrangörer behöver förmedla en gemensam Sverigebild. Detta kräver gemensamma och tydliga verktyg, material och kompetensutvecklingsinsatser.” samt att ”regeringen har en viktig roll att visa att nationen ställer sig bakom arrangörer och städer genom ett representationsstöd i samband med anbud på ett urval av prioriterade internationella idrottsevenemang och tydlig hållbarhetsprofil”

Grundtesen, som dock inte uttrycks i utredningen, är att om Sverige som nation ska lyckas bidra till en gemensam Sverigebild och kunna utveckla och utöka antalet evenemang krävs elitidrottsmässiga framgångar. Både utifrån föresatsen att en framgångsrik idrott syns bättre i sitt internationella sammanhang och därmed har enklare att nå gillande vid val av arrangör och att publiktillströmning sannolikt underlättas om de svenska idrottarna kan nå framgång på hemmaplan. En möjlig väg är således att äska ytterligare resurser för elitidrotten genom att peka på de positiva effekterna det kan medföra kopplat till Sverige som evenemangsarrangör.

Kommersiellt stöd till Samordnat Elitidrottsstöd

Möjligheten till kommersiellt stöd av betydande storlek får i dagsläget betraktas som begränsad. Dock inte omöjlig om satsningen kan ha med vissa aspekter och förutsättningar. En grundförutsättning är att satsningen blir tillräckligt tydlig och

²⁵ <https://www.regeringen.se/4a7ec3/contentassets/e2b2f540107143e99907cbe604a87ce2/sveriges-exportstrategi.pdf>
sid 14

²⁶ SOU 2017:95

därmed säljbar. Att enbart sälja svensk elitidrott som övergripande koncept bedöms ha låg sannolikhet att lyckas. Detta visar inte minst de genom åren, för RF:s del, snåriga diskussionerna med Svenska Spel avseende deras sponsorskap av idrotten i stort. De avtalen har varit krångliga att slutföra då rättigheterna som de olika förbunden äger värderas väldigt olika, inte minst den elitmässiga delen. Det finns få gemensamma saker att paketera och sälja. Sannolikt måste snarare en attraktiv satsning på svensk elitidrott innehålla ett antal olika ingredienser:

- Kunna kommuniceras med hjälp av alla tre loggorna.
- Innehålla aktiva som kan kopplas till satsningen.
- Inbegripa ett hållbarhetstänk och mjuka värden.
- Kunna beskriva exakt vad som ska göra skillnad och hur kommersiella partners kan bidra.
- Tilltala företagets ambitioner till ”employer branding” genom att motsvara intressen och innehåll som anställda vill förknippas med.
- Bidra till, eller ha en tydlig potential att, förbättra på företagets affär och försäljning.

Bedömningen är att framför allt de olympiska ringarna, alternativt ett helt nytt koncept av stort nationellt intresse, och idag framgångsrika aktiva krävs för att generera större belopp. I takt med ett förändrat sponsorlandskap har även hållbarhetsfrågorna petats upp ordentligt på agendan. Rättighetsbyrån publicerade under 2018 en rapport avseende företagets förändrande samhällsengagemang²⁷. I denna rapport där företrädare för 14 större svenska företag intervjuas anser företagen att de måste bedriva ett mer aktivt hållbarhetsarbete vilket inkluderar deras sätt att värdera sina sponsringsinsatser. Det handlar om att skapa ett långsiktigt hållbart värde för både företaget och samhället där företagen är mer noggranna än förut i vilket sammanhang de befinner sig. Varje företag vill ta en position i de frågor som har relevans för sin bransch. *“Alla företag i studien nämner vikten av att det måste finnas en trovärdig koppling till affärsverksamheten”*.

Detta ligger även helt i linje med RF:s pågående hållbarhetsarbete, SOK:s hållbarhetsstrategi som såg ljuset 2009 samt framförallt det sociala hållbarhetsarbete som SPK och Parasportförbundet bedrivit sedan tillkomsten av förbundet. Exakt hur ett sådant innehåll ska paketeras är i dagsläget oklart. Delar som skulle kunna tänkas ingå är företagssamarbeten där individen erbjuds arbete/studier parallellt med sin elitidrottsatsning, samarbeten där teknikföretag tar fram produkter till gagn för elitidrotten eller särskilda resurser för att förebygga psykisk ohälsa. Oavsett vilket är

²⁷ Sponsring 4.0 - Rättighetsbyrån 2018

det angeläget att kunna profilera satsningen så att intresserade företag kan göra en koppling till affärsverksamheten och spinna på det hållbara med elitidrottsstöd 2.0.

Omfördelning av innevarande statligt stöd till idrotten

Den sista möjligheten är både det enklaste och kanske svåraste steget att ta. Enkelt utifrån att det faktiskt är pengar som RF idag har förfoganderätt över och enbart styrs av ett regleringsbrev samt RF-stämman som ger vissa inskränkningar. Det är idag inget som formellt hindrar RS från att exempelvis omfördela 100 miljoner i LOK-stöd till elitidrottsstöd om de så finner att detta är det bästa för svensk idrott totalt sett. Samtidigt är risken stor att kritiken skulle bli massiv om exempelvis barn- och ungdomsidrotten skulle ställas mot elitidrotten i en valsituation. För även om den idag ändamålslösa anslagsposten *verksamhet av gemensam natur* innehåller drygt 1,2 miljarder så är risken överhängande att en omfördelning skulle innebära mindre pengar till barn- och ungdomsidrotten alternativt till förbundens övriga centrala verksamheter. Till syvende och sist blir det en prioriteringsfråga där den idrottspolitiska analysen om vad som är gångbart parallellt med en analys om var resurserna gör störst nytta kommer fälla avgörandet. Detta är en diskussion som delvis är påbörjad inom översynen av det nya ekonomiska stödsystemet som träder i kraft 2020. I dagsläget är det dock inget som indikerar en markant ökning av resurserna. Åtminstone inte förrän 2022 då 2020 och 2021 innehåller övergångsregler som begränsar RS möjligheter att omfördela, även om man skulle vilja. Vid RS styrelsemöte i oktober 2019 fattades beslut om att ge GS i uppdrag att inleda den ekonomiska stödprocessen mot 2022. Det innebär att under 2020 kommer det att ytterligare diskuteras vilka verksamhetsområden som medlemmarna önskar satsa mest resurser på.

Elitidrotten engagerar

Länder som gjort väsentliga lyft när det gäller elitidrottssatsningar tycks ha gjort det som en konsekvens av dåliga resultat. "Nu får det vara nog" är ett inte helt ovanligt argument. Stat och idrott har då gjort gemensam sak, ofta i kombination med att olympiska och paralympiska spel ska genomföras på hemmaplan. En gemensam faktor verkar vara att elitidrotten används i syfte att marknadsföra landet, stärka den internationella uppfattningen om landet och för att ingjuta mod och inspiration i den egna befolkningen. Det kanske viktigaste syftet med denna redogörelse om nuläget och spaning in i framtiden är att försöka undvika att Sverige ska hamna där andra länder påbörjat sin satsning. Resultatkurvan för svensk elitidrott pekar i fel riktning. Ska den vändas krävs med all säkerhet något nytt, något annorlunda, något som skapar betydligt bättre förutsättningar för aktiva och förbund att driva sin

elitidrottsutveckling. Med största säkerhet behöver denna resa, som Simon Sinek säger, börja med att besvara frågan: *Varför?*²⁸

Ofta har orsaken till satsningar på elitidrott sökts i den förväntade effekt som elitidrottens framgångar ska ha på den bredare befolkningen. Framgångar hos några få ska resultera i att flera blir fysiskt aktiva. Även om dessa effekter kan spåras i vissa fall tycks de vara tämligen begränsade. Istället kan det vara intressant att lyfta fram den forskning som studerat samband mellan elitidrottsliga framgångar och tillståndet hos befolkningen. Här finns det stöd för att goda resultat har en positiv effekt på välmående²⁹, känslor av nationell stolthet³⁰ och att resultaten i sig därmed till och med har ett ekonomiskt värde för befolkningen³¹. Elitidrottsframgångar bidrar vidare till ökad integration mellan människor av olika etnicitet och socialgrupper³² och de bygger nationell identitet³³. Visst ökar det på vår känsla av gemenskap när vi i skolor, på arbetsplatser samt på gator och torg kan prata om de senaste svenska framgångarna på idrottsarenan?

Elitidrottens mervärde och egenvärde

Finns det skäl för staten att stödja elitidrottsliga aktiviteter? Vilka argument bör idrotten använda för att staten ska finna anledning att öka sitt stöd till elitidrotten? Internationell forskning visar på ett antal värden som elitidrotten tillför samhället. Exempelvis kan segrar i internationella idrottsmästerskap verka positivt för Sverige bilden i omvärlden. Som tidigare nämnts kan elitidrotten, om den är framgångsrik, stärka den nationella gemenskapen och sammanhållningen. Även ekonomiska argument kan åberopas, såsom att elitidrottsevenemang främjar turism och skapar nya arbetstillfällen. Gemensamt för dessa ståndpunkter är att elitidrotten utgör ett medel för andra, samhällsliga mål, oavsett om det handlar om nationell prestige, folkhälsa eller regionalpolitik.

Det går också att argumentera med utgångspunkten att elitidrott har ett egenvärde och därmed är förtjänt av statlig uppmuntran för sin egen skull. Stöd för detta synsätt är att elitidrott engagerar en stor del av den svenska befolkningen. Vidare kan hävdas att elitidrott, i likhet med konst, musik och litteratur, är att betrakta som en modern kulturform med självklart existensberättigande i moderna samhällen³⁴. Att många

²⁸ Simon Sinek (2009). Start with why. https://www.ted.com/talks/simon_sinek_how_great_leaders_inspire_action?utm_campaign=tedspread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare

²⁹ Forrest & Simmons, 2003

³⁰ Denham, 2010; van Hilvoorde, Elling, & Stokvis, 2010

³¹ Rätzl & Weimann, 2006; Wicker, Prinz, & von Hanau, 2012

³² Müller, van Zoonen, & de Roode, 2008; Niemann & Brand, 2008

³³ Hong, 2011

³⁴ Norberg, J. et. al. (2011). För framtidens segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet.

tilltalas och uppskattar idrott visas genom de stora publiksiffrorna som SVT Sport genererar. Några av årets mest sedda program kommer alltid från kategorin sport³⁵.

Att intresset för elitidrott på TV inte har minskat skriver Åsa Edlund Jönsson, sportchef på SVT, om i en blogg³⁶ och visar de färskas publiksiffrorna i från Skidskytte-VM i Östersund 2019. Alla SVT:s sändningar i traditionell tv (SVT1), förutom en, hade över en miljon tv-tittare. I snitt tittade nästan 1,2 miljoner på var och en av dom elva tävlingarna som SVT sände från VM i Östersund. Från VM 2017 till VM 2019 så ökade tittandet med 58 procent. Det som särskilt imponerar med denna ökning är att den sker i en tid då traditionell tv (broadcast) minskar för varje år.

Under 2019 minskade antalet tittare på traditionell tv med fem procent och SVT tappade mer än så, hela elva procent. På frågan varför tittande på skidskytte-VM ökat så dramatiskt skriver Åsa att den mest uppenbara förklaringen är de stora svenska framgångarna.

- Vi svenskar älskar nämligen att se blå-gula idrottare kämpa om medaljer och framgångar. Och vi tittare är beredda att investera i mycket tv-tid om det finns en stor chans till idrottshistoria. Vi såg det under fotbolls-VM då Sveriges matcher lockade över tre miljoner tittare i SVT och vi såg det under EM-veckan (i friidrott, red) då långt över miljonen följde Armand Duplantis jakt på EM-guld.

ad händer då efter elitkarriären och finns det någon ”kickback” till samhället efter att idrottare avslutat sin aktiva karriär? Kan färdigheter och egenskaper som en elitidrottare har med sig i bagaget användas i övriga samhället? Forskare menar att en följd av att ägna sig åt tävlingsidrott är att det har sociala, kulturella och utvecklingsmässiga effekter³⁷. Elitidrottare har starka psykologiska och sociala egenskaper. Elitidrottare har dessutom ofta gott självförtroende, är starkt motiverade och har god arbetsmoral. Detta i kombination med god självkänedom och en förmåga att använda sina färdigheter även i motgång är förmågor och egenskaper många arbetsgivare idag skulle leta efter³⁸. Så går det att påstå att elitidrott kan fostra framtida ledare inom näringslivet? Potentiellt ja. Det finns samband mellan färdigheter och egenskaper som elitidrottare oftast utvecklar och färdigheter och egenskaper som är positiva egenskaper i näringslivet. Det finns även forskning som visar att de färdigheter som en elitidrottare får med sig även är överförbara till näringslivet. I doktorsavhandlingen, *From The Locker Room to the Boardroom: Developing Leaders Through Sport*³⁹, visar Elesa Argent från Loughborough University att företagen inspireras av idrott och dess värden samt färdigheter en idrottare får med sig. Även

³⁵ <https://www.dagensmedia.se/medier/orligt/har-ar-sveriges-mest-sedda-program-2018/> samt <https://kontakt.svt.se/guide/varfor-ar-det-for-mycket-sport-i-svt>

³⁶ <https://blogg.svt.se/svtsport/skidskyttets-miljonsucc%c3%a9-svt-vm/>

³⁷ Safai, Fraser-Thomas, & Baker, 2015

³⁸ Durand – Bush & Salmela. 2002; Gould, Dieffenbach, & Moffett, 2002

³⁹ Argent, Elesa. (2005). From the locker room to the boardroom: developing leaders through sport.

positiva uppfattningar om idrott har trängt in i företagskulturen på många sätt och attityder till idrott är klart positiva. Resultaten indikerar att företagssektorn upplevde idrottarens färdigheter som önskvärda, och att idrottarna tar med sig dessa färdigheter, men beroende på miljön, kanske inte fortsätter att utveckla dem om det inte finns någon möjlighet till det i det nya sammanhanget.

Sverigebilden

Bilden av Sverige utomlands är viktig för det svenska folket visar Svenska Institutets (SI) årsrapport 2018. Förutsättningar för utbyte och samverkan internationellt är beroende av ett gott anseende utomlands och av att vårt land och aktörer härifrån uppfattas som relevanta och möts med förtroende. Bilden av Sverige utomlands främjar därmed förutsättningar för handel, investeringar, turism, attraktion av internationella studenter, forskare och spetskompetens, politiskt samarbete och mycket mer. Svenska Institutets årsrapport 2018⁴⁰ sammanfattar bilden av Sverige i omvärlden 2018. Nedan presenteras några utmärkande resultat:

- En övervägande positiv bild

Trots diskussioner om en alltmer negativ Sverigebild visar studierna att allmänheten i de undersökta länderna har fått en mer positiv bild av Sverige under senare år. Här förtjänar att nämnas utnämningen som World Economic Forum gav Sverige som ”högpresterare när det gäller välmående⁴¹”. Här lyfts faktorer som sjuk- och föräldraförsäkring, goda utbildningsmöjligheter, bra hälsa och balans mellan arbete och fritid.

- Sverigebilden är viktig för svenskarna

I den nationella SOM (Samhälle, Opinion, Medier) - undersökningen där SI samarbetade med SOM-institutet på Göteborgs universitet framkom att det är viktigt för den svenska befolkningen att landet uppfattas positivt utomlands.

- Sverige rankar topp 10 i ett stort antal globala index-rankinglistor

Mest utmärkande är vi inom hållbarhet, innovation och i arbetet med globala frågor. Sverige rankas bland annat på en första plats i både The Sustainable Development Goals Index och i The Climate Change Performance Index. Inom innovation toppade Sverige European Innovation Scoreboard som utvärderar länders nationella innovationssystem, vilket både inkluderar företagsklimat och satsningar på forskning och högre utbildning. Sverige har också en stark position i sitt arbete med globala

⁴⁰ Svenska institutet ”Bilden av Sverige utomlands 2018”

(https://si.se/app/uploads/2019/02/si_rapport_sverigebild_web_low.pdf)

⁴¹ World Economic Forum (2019): <https://www.weforum.org/agenda/2019/05/sweden-is-a-top-performer-on-well-being-here-s-why/>

frågor, där landet ligger på en första plats i The Commitment to Development Index som utvärderar världens starkaste ekonomiers bidrag till utvecklingsländer.

- Sverige på digitala plattformar

De stora ämnena på digitala plattformar under 2018 var precis som under 2017 sport, kultur/underhållning, politik och migration. De största händelserna var framförallt fotbolls-VM i Ryssland och Avicii's bortgång som båda dominerade. Därutöver har enskilda händelser fått stort genomslag såsom till exempel Sveriges medlande i Jemenkonflikten. I den mån samtalet om Sverige haft en negativ tonalitet, så har det främst dominerats av frågor rörande Sveriges migrationspolitik och integrationsfrågor. Det positiva samtalet dominerades främst av frågor om innovation, hållbarhet, jämlikhet, det svenska välfärdssystemet och den svenska naturen.

Bilden av Sverige utomlands är som tidigare nämnts förhållandevis stark. Sett i relation till storlek har vi topplaceringar i internationella rankningar avseende allt från samhällsstyre och välfärdslösningar via öppenhet, transparens till kreativitet, innovation, hållbarhet och investeringsklimat. Den stora utmaningen ligger i att kännedomen om Sverige är låg eller rent av minskar i länder längre bort, till exempel i Asien och Latinamerika, och bland yngre generationer. För en positiv Sverigebild spelar särskilt de kulturella och kreativa näringarna en viktig roll. Här kan elitidrotten bidra med större internationella idrottsevenemang på hemmaplan och internationella idrottsframgångar i mästerskap.

I nationens intresse

Svensk export är en grundbult i vår ekonomi som skapar tillväxt, sysselsättning och ökat välstånd. Genom att exportera och importera varor och tjänster har Sveriges näringsliv kunnat växa sig starkt långt utanför landets gränser och där ta del av den globala marknaden. Sveriges exportstrategi⁴² är utvecklad i nära samverkan med näringslivet. Med exportstrategin adresserar regeringen de utmaningar som den svenska utrikeshandeln står inför:

- svensk export måste i högre utsträckning nå tillväxtmarknaderna
- fler små och medelstora företag måste våga och vilja exportera
- svenska varor, tjänster och system måste nå ännu högre upp i förädlingskedjan
- Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister måste öka
- den globala handeln måste hållas öppen

⁴² Sveriges exportstrategi - <https://www.regeringen.se/contentassets/e2b2f540107143e99907cbe604a87ce2/sveriges-exportstrategi.pdf>

För att möta de utmaningar som beskrivs avser regeringen vidta ett antal insatser för att stärka statens främjande av näringslivets export och internationalisering, och göra det mer ändamålsenligt och effektivt. Här skulle idrotten kunna bidra!

Den globala och svenska turismen fortsätter att växa. Nya ökande turistströmmar tillkommer årligen från tillväxtländer, särskilt i Asien. Majoriteten av företagen i den svenska besöksnäringen är små och har begränsade möjligheter att driva destinationsutvecklingsarbete och marknadsföra sig på internationella marknader. För att tillvarata den tillväxt- och sysselsättningspotential som besöksnäringen har är det centralt med fortsatta insatser för destinationsutveckling, samverkan och insatser för att marknadsföra Sverige som besöksmål utomlands. Här kan elitidrotten bidra med internationella idrottsevenemang.

Stora globala evenemang kan hjälpa till att positionera ett land eller en region och påverka landsbilden positivt. Det finns ekonomiska risker med att arrangera stora event, men det kan också generera vinster (i form av hotellnätter, måltider, shopping etc.) och möjligheter till nya arbetstillfällen. Dessutom är reklamvärdet stort, men också det politiska förändringsarbete som möjliggörs kan ha positiva effekter (Stockholms OS-satsning 2004 och tillblivelsen av Hammarby Sjöstad är ett bra exempel). Riksidrottsförbundet och besöksnäringen har tagit fram en gemensam strategi för hur Sverige ska få arrangera fler internationella idrottsevenemang. Det finns också anledning att fundera över vilka andra större evenemang Sverige bör försöka attrahera.

I många länder idag fungerar elitidrottssatsningar, i syfte att stärka de internationella topprestationerna, ambitionen att "vinna" stora internationella evenemang samt en stark önskan om att stärka landets internationella, men även nationella, varumärke i perfekt symbios. Det borde vara tid också för Sverige att på allvar utforska denna möjlighet. I satsningen och kampanjen på att vinna OS och Paralympics till Stockholm Åre 2026 föddes ett gemensamt intresse och delade ambitioner hos idrotten, staten och näringslivet. Det är dags att ta vara på de positiva effekter som ett sådant samarbete skulle kunna ge. Ett omfattande arbete har också gjorts inom ramen för Centrum för Idrottsevenemang, både för att stärka näringslivets intresse av internationella evenemang i Sverige och för att besöksnäringen ska samverka med idrotten. Här finns både erfarenheter att dra nytta av och samverka att skapa.